

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
док. екон. наук, професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
«___» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
**«Стан та розвиток інтеграційних процесів у діяльності
банків і страхових компаній»**

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи ФС-23Мз
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

_____ **Людмила МАНОЙЛО**

«___» грудня 2024 р.

Керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування

_____ **Тетяна МЕЛЬНИК**

«___» грудня 2024 р.

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки, менеджменту та комерційної діяльності ЦНТУ

_____ **Олексій ЗАЯРНИЮК**

м. Кропивницький

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Володимиру СИБІРЦЕВУ

здобувача вищої освіти економічного
факультету групи ФС-23Мз

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий
ринок»)

Манойло Людмила Олександрівна

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Стан та розвиток інтеграційних
процесів у діяльності банків і страхових компаній».

« 30 » червня 2024 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

_____ канд. екон. наук, доцент **Тетяна МЕЛЬНИК**

(підпис)

« 30 » червня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

_____ д-р екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

(підпис)

« 30 » червня 2024 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Центр заочної та дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

« 02 » вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Манойло Людмили Олександрівни

(прізвище ім'я по батькові повністю)

1. Тема роботи «Стан та розвиток інтеграційних процесів у діяльності банків і страхових компаній»

(назва)

1. Керівник роботи Мельник Т.А., канд. екон. наук, доцент
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 10.12.2024 року

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Мета роботи полягає в поглибленні теоретичних засад інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків й обґрунтуванні практичних пропозицій щодо подальшого їх розвитку в Україні. Завдання роботи: вивчити зміст інтеграції у діяльності банків і страхових компаній; дослідити класифікацію інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків в світі; проаналізувати основні показники діяльності АТ КБ «Приватбанк»; провести оцінку інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків України; окреслити основні проблеми розвитку інтеграції банків і страховиків в Україні та надати шляхи їх вирішення; обґрунтувати рекомендації щодо визначення ефективності їх співпраці для банку.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	<i>жовтень 2024 р.</i>	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	<i>жовтень 2024 р.</i>	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	<i>листопад 2024 р. листопад 2024 р. листопад 2024 р. грудень 2024 р.</i>	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	<i>грудень 2024 р.</i>	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	<i>грудень 2024 р.</i>	
7.	Відгук керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновки-виписки, опубліковані статті).	<i>грудень 2024 р.</i>	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	<i>грудень 2024 р.</i>	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	<i>грудень 2024 р.</i>	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	<i>грудень 2024 р.</i>	
12.	Захист роботи	<i>грудень 2024 р.</i>	

Дата видачі завдання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис керівника)

Мельник Т. А.
(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис здобувача)

Манойло Л. О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Манойло Л. О. Стан та розвиток інтеграційних процесів у діяльності банків і страхових компаній. Рукопис.

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

У роботі дослідженні теоретичні основи інтеграції діяльності банків зі страховиками в Україні. Дослідженні ознаки, принципи й види співпраці банків і страховиків у світі. Виділенні підходи до класифікації інтеграційних процесів.

Проаналізовані основні показники діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. Проведений детальний аналіз розвитку інтеграційних процесів між банками страховика на ринку фінансових послуг в Україні за 2019-2023 роки.

Обґрунтовані в роботі пропозиції дозволяють активно розвивати інтеграційні процеси на ринку фінансових послуг в Україні. Наданні рекомендації щодо використання інтегрального показника ефективності інтеграції для банку з метою побудови ефективного управління співпраці між банками й страховиками. Проведений розрахунок інтегрального показника, який підтвердив припущення про наявність високого рівня ефективності інтеграційних процесів для банківської діяльності.

Ключові слова: банк, банківська послуга, страховик, страхова послуга, банківсько-страхова інтеграція, інтегральний показник.

ANNOTATION

Manoylo L. O. The state and development of integration processes in the activities of banks and insurance companies. Manuscript.

Qualification work on degree of the second (master's) level of higher education in the specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». – Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The research paper deals with the theoretical foundations of the integration of banks and insurers in Ukraine. Research features, principles and types of cooperation between banks and insurers in the world. Different approaches to the classification of integration processes.

The main indicators of JSC CB PrivatBank activity for 2019-2023 were analyzed. A detailed analysis of the development of integration processes between the insurer's banks on the financial services market in Ukraine for 2019-2023 was carried out.

Proposals substantiated in work allow active development of integration processes in the market of financial services in Ukraine. Recommendations on the use of the integral indicator of the effectiveness of integration for the bank in order to build an effective management of cooperation between banks and insurers are provided. The integral indicator was calculated, which confirmed the assumption of a high level of efficiency of integration processes for banking activity.

Keywords: Bank, Banking Service, Insurer, Insurance Service, Banking and Insurance Integration, Integral Indicator.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИКІВ.....	7
1.1. Економічний зміст інтеграції у діяльності банків і страхових компаніях.....	7
1.2. Класифікація інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків в світі.....	11
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИКІВ.....	19
2.1. Характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанку».....	19
2.2. Аналіз інтеграції діяльності банків і страховиків України.....	30
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ.....	45
3.1. Проблеми розвитку інтеграції банків і страховиків в Україні та шляхи їх вирішення.....	45
3.2. Рекомендації щодо визначення ефективності співпраці для банку.....	52
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах інтеграційні процеси у діяльності банків і страховиків безпосередньо впливають на розвиток внутрішнього і зовнішнього економічного середовища України. Інтенсивна інтеграція страхового і банківського ринків забезпечує виникнення тісних взаємозв'язків між цими ринками, що може спричинити монополізацію при формуванні фінансових банківсько-страхових груп.

Багато вітчизняних науковців вивчають питання пов'язані із інтеграційними процесами банків і страховиків, проте перспективи подальшого розвитку співпраці потребує детальнішого дослідження.

Актуальність теми дослідження пов'язана з потребою додаткового вивчення особливостей інтеграційних процесів банківського і страхового бізнесу в сучасних складних умовах для створення ефективної стратегічної фінансової політики України.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в поглибленні теоретичних засад інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків й обґрунтуванні практичних пропозицій щодо подальшого їх розвитку в Україні.

Для вирішення поставленої мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- вивчити зміст інтеграції у діяльності банків і страхових компаніях;
- дослідити класифікацію інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків в світі;
- проаналізувати основні показники діяльності АТ КБ «Приватбанк»;
- провести оцінку інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків України;
- окреслити основні проблеми розвитку інтеграції банків і страховиків в Україні та надати шляхи їх вирішення;
- обґрунтувати рекомендації щодо визначення ефективності співпраці для банку.

Об'єкт дослідження є процес інтеграції банків і страховиків на ринку фінансових послуг в сучасних умовах.

Предмет дослідження є теоретичні та практичні аспекти стану і розвитку інтеграційних процесів у діяльності банків і страхових компаній в Україні.

Методи дослідження. Теоретичні аспекти дослідження ґрунтуються на застосуванні низки емпіричних методів наукових досліджень таких як спостереження, порівняння й систематизація. При вивченні становлення і розвитку інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків був використаний різновид емпірико-теоретичного методу такий як історичний підхід. При проведенні оцінки стану й розвитку співпраці банківського і страхового бізнесу застосовувалися методи фінансового аналізу і синтезу. При обґрунтуванні переваг і недоліків інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків використовувався SWOP-аналіз. Для визначення ефективності співпраці зі страховиком для банку застосовувався бальний інтегральний коефіцієнт.

Наукова цінність одержаних результатів. До основних теоретичних і практичних результатів дослідження, які мають наукову новизну відносимо:

запропоновано:

- підхід до визначення лінгвістичної характеристики ефективності співпраці між банком і страховиком для банку за допомогою інтегрального показника, що дозволяє отримати швидкий та зрозумілий результат;

одержали подальший розвиток:

- систематизування підходів до класифікації банківсько-страхової інтеграції (за формами, за ознаками, за видами), що сприяє розумінню форм і видів її реалізації на практиці.

Практичне значення одержаних результатів. Обґрунтовані практичні рекомендації щодо запровадження інтегрального показника для визначення лінгвістичної характеристики ефективності співпраці між банком і страховиком для банку можуть бути використані в діяльність будь якого банку України в сучасних умовах.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» (ЦНТУ, 28.11.2024 р.) та були опубліковані у одній друкованій праці – тезах на тему: «Диджиталізація інтеграційних підходів у діяльності банків і страховиків».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота виконана згідно з методичних рекомендацій до виконання та захисту випускних кваліфікаційних робіт [14]. Кваліфікаційна робота викладена на 66 сторінках комп'ютерного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота включає 16 таблиць, 11 рисунка, список використаних джерел налічує 41 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИКІВ

1.1. Економічний зміст інтеграції у діяльності банків і страхових компаніях

Діяльність банків традиційно вважається одною із найризикованіших, адже постійно зустрічається з великою кількістю різноманітних ризиків. НБУ виділив 9 категорій ризиків з якими зустрічається банк:

- «кредитний ризик;
- ризик ліквідності;
- ризик зміни процентної ставки;
- ринковий ризик;
- валютний ризик;
- операційно-технологічний ризик;
- ризик репутації;
- юридичний ризик;
- стратегічний ризик» [27; 37].

В той час, як діяльність страховиків традиційно вважається навпаки одним із найменш ризикований і полягає в наданні страхового захисту. Проте у своїй діяльності страховики також зустрічаються з ризиками. В Законі України «Про страхування» стаття 1 містить 6 визначень ризиків:

- андеррайтингового ризику;
- кредитного ризику;
- операційного ризику;
- ризику концентрації;
- ризику ліквідності [26].

Зростання конкуренції на ринку фінансових послуг змушує банки й

страховиків замислюватися над об'єднанням своїх зусиль щодо розширення асортименту фінансових послуг, підвищення якості обслуговування клієнтів, удосконалення підходів до ведення ефективної діяльності в цілому.

У результаті це привело до появи концепції банківського страхування, як одного із різновидів інтеграції банків і страховиків. Таким чином, на заміну конкуренції між банками і страховиками поступово приходить їх продуктивна взаємодія й співпраця.

Для кращого розуміння змісту визначення «інтеграція банків і страховиків» необхідно зупинитися на її основних ознаках (рис. 1.1), як на мікрорівні так і на макрорівні. Наведенні ознаки розкривають особливості інтеграційних процесів банків і страховиків під час їх діяльності, а також надають можливість зрозуміти вплив інтеграції банків і страховиків на ринок фінансових послуг і економіки країни в цілому. Проте існують і великий ризики монополізації ринку банківської і страхової послуги, що також передбачено наведеними ознаками на рис. 1.1.

Інтеграція в класичному розумінні приносить перевагу або недолік обох сторонам, тобто як банку так і страховику одночасно.

На сьогодні процес інтеграції у діяльності банків і страховиків заходиться на стадії становлення, і має великий потенціал розвитку, особливо з урахуванням сучасних економічних і політичних викликів з якими зіткнувся ринок фінансових послуг України. Тому дослідження економічною категорією такої як «інтеграція банків і страховиків» викликає зацікавленість у багатьох вітчизняних науковців і є предметом їх вивчення. Хоча у наукових працях зустрічаються наступні тотожні визначення:

- «банківсько-страхова інтеграція» [5, с. 131; 9, с. 22];
- «співпраця банків і страховиків» [9, с. 131; 29, с. 253];
- «взаємодія банків і страховиків» [39, с. 1085; 36, с. 187];
- «консолідація банківського й страхового бізнесу» [6, с. 2; 7, с. 210];
- найбільш розповсюджене «банківське страхування» [13, с. 385] чи «bancassurance».

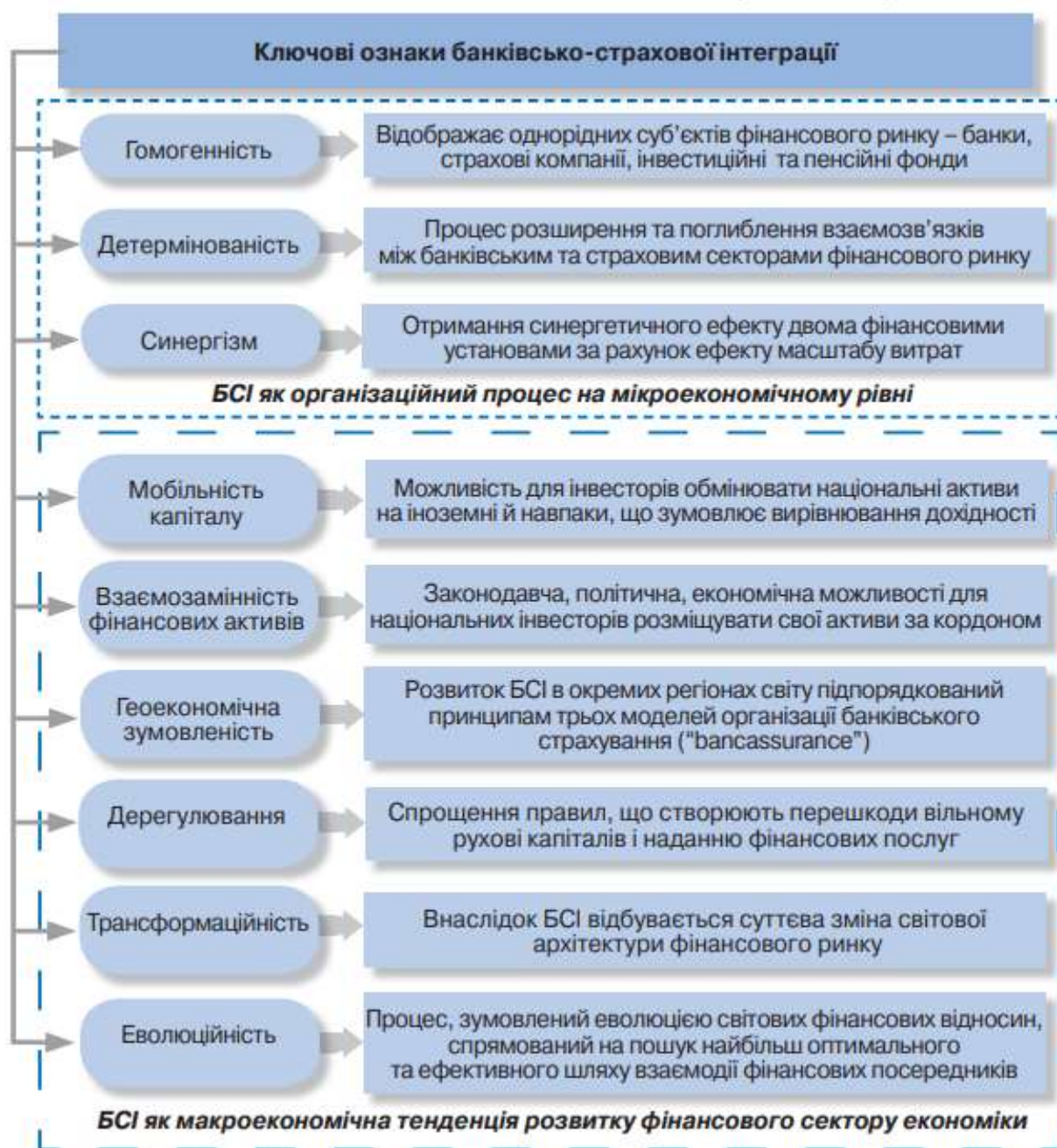

Рис. 1.1. Схема основних ознак банківсько-страхової інтеграції (BSI)

Джерело [9, с. 23]

В економічній літературі не існує єдиної думки щодо трактування визначення «інтеграція» і відповідно не існує одного загального визначення «інтеграція банків і страховиків».

Так українські науковці О. М. Кальченко і А. В. Лисиця [9, с. 24] систематизували різні трактування поняття «банківсько-страхова інтеграція» в основні чотири підходи (організаційний підхід, функціональний підхід,

ресурсний підхід, результатний підхід), при цьому виокремили переваги і недоліки кожного підходу (див. рис. А.1 дод. А). Враховуючи особливості всіх чотирьох підходів О. М. Кальченко і А. В. Лисиця запропонували розглядати банківсько-страхову інтеграцію як динамічний процес «часткового чи повного об'єднання капіталів банків та страхових компаній, а також інформаційних, технологічних, кадрових, управлінських та інших ресурсів на основі притаманних їм спільних функцій, результатом якого є досягнення синергетичного ефекту (мікрорівень) та здійснення впливу на формування циклічних коливань у розвитку фінансового сектору економіки (макрорівень)» [9, с. 23]. На нашу думку, це визначення банківсько-страхової інтеграції поєднує в собі всі чотири підходи і є результатом їх симбіозу, про те залишається спірним твердження науковців щодо впливу інтеграції банків і страховиків на циклічність фінансової системи регіону, країни, континенту або світу.

Кнейслер О. В. у своїй науковій публікації дослідила поняття «інтеграція» з економічного, фінансового аспекту й з особливістю функціонування фінансового ринку, таким чином виділила основні три підходи до її визначення [8, с. 164-165]. Кнейслер О. В. пропонує інтеграцію банків і страховиків визначати як процес «розширення та поглиблення взаємозв'язків і взаємозалежності між страховим і банківським ринками (вітчизняними і зарубіжними), спрямовані на поєднання і взаємне зближення учасників обох ринків через переплетіння та задоволення їх економічних інтересів» [8, с. 167]. Запропоноване визначення, на нашу думку, розглядає інтеграцію банків і страховиків з врахуванням чинного вітчизняного законодавства щодо регулювання і нагляду за страховою і банківською діяльністю, а також процес інтеграції українських ринків банківської і страхової послуги в світові.

В Україні сьогодні розглядати інтеграцію банків і страховиків з позиції поглинання, об'єднання, кооперації не можливо, бо це не відповідає чинному законодавству. Відповідно до статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банкам дозволено надавати банківські й інші фінансові послуги крім страхової послуги, згідно статті 48 банкам заборонено займатися страхуванням, за

винятком функцій страхового посередника [25]. Стаття 3 Закону України «Про страхування» дозволяє займатися страховою діяльністю тільки страховикам, а також встановлює, «виключним видом діяльності страховика є діяльність із страхування», а також дозволяє страховикам бути посередниками на ринку страхування або перестрахування [26]. На сьогодні відповідно законодавства банки можуть бути посередниками на ринку страхування, а страховики не можуть бути посередниками на банківському ринку.

Таким чином, пропонуємо інтеграцію процесів діяльності банків і страхових компаній визначати, як розширення й удосконалення взаємозв'язків між ринками банківської і страхової послуги України й країн світу з метою задоволення інтересів всіх учасників ринків.

Таким чином, запропоноване нами визначення при розкритті змісту економічної категорії «інтеграція процесів у діяльності банків і страхових компаній» враховує особливості функціонування цих процесів відповідно чинного українського законодавства.

1.2. Класифікація інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків в світі

Для кращого розуміння економічного змісту поняття інтеграції банків і страховиків необхідно дослідити класифікацію цих процесів. В економічній літературі велика кількість науковців приділяють увагу цьому питанню, тому існує велика кількість підходів до поділу. Ми зупинимось на трьох підходах.

Перший підхід, найбільш популярний серед науковців це поділ за формами функціонування або моделями створення інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків.

О. М. Кальченко і А. В. Лисиця, дослідивши наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, виділили шість основних форм інтеграції

банків і страховиків [5, с. 133]:

1) взаємна послуга – це форма інтеграції, яка передбачає спільне користування банком і страховиком спеціалізованих послуг один одного;

2) агентський договір – це форма інтеграції, яка передбачає заключення агентської угоди відповідно якої один з учасників стає агентом іншого учасника з правом реалізовувати його послуги на ринку, наприклад, банк стає агентом страховика з правом реалізовувати страхову послугу на ринку, або страховик стає агентом банку з правом реалізовувати банківську послугу на ринку;

3) перехресна участь у капіталі – це форма інтеграції, яка передбачає придбання банком і страховиком частини акцій один одного з можливістю впливу й контролю на професійну діяльність один одного;

4) спільне підприємство – це форма інтеграції, яка передбачає створення банком і страховиком нової фінансової компанії для комплексного обслуговування клієнтів;

5) поглинання (злиття) – це форма інтеграції, яка передбачає поглинання одним учасником іншого з метою повного контролю над ним, наприклад банк поглинає страховика, або страховик поглинає банк;

6) фінансовий супермаркет – це форма інтеграції, яка передбачає об'єднання банку, страховика з іншими фінансовими компаніями в єдину компанію [5, с. 133;]

Н. Л. і О. В. Іващуки в своїй науковій публікації [4, с. 66] вивчаючи створення банківсько-страхових груп виділили організаційні форми:

1) угода щодо спільного маркетингу і збуту – це форма інтеграції, яка передбачає договір між банком і страховиком щодо взаємного продажу послуг, щодо реклами, щодо дистрибуції, щодо участь кожної сторони у спільних витратах;

2) перехресна участь у капіталі – це форма інтеграції, яка передбачає придбання банком і страховиком частини акцій один одного з можливістю впливу й контролю на професійну діяльність один одного, або реалізацію чистого інвестування капіталу банком і страховиком з метою диверсифікації

своїх ризиків від професійної діяльності;

3) спільне підприємство (joint venture) – це форма інтеграції, яка передбачає створення банком і страховиком нової фінансової компанії для комплексного обслуговування клієнтів;

4) діяльність з нуля (de novo entry) – це форма інтеграції, яка передбачає запровадити нову фінансову діяльність (страхову або банківську) в існуючу організаційну структуру компанії (банку або страховика) з використанням власних засобів; розвивати тільки ті банківські й страхові послуги, які приносять найбільший прибуток і найкраще задовольняють потреби споживачів;

5) стратегічний альянс – це форма інтеграції, яка передбачає сумісне використання банком і страховиком каналів продажу послуг;

6) злиття (фузія) – це форма інтеграції, яка передбачає створення однієї фінансової компанії яка є правонаступником банку і страховика;

7) поглинання – це форма інтеграції, яка передбачає поглинання одною фінансовою компанією іншу (наприклад, банк поглинає страховика або навпаки) отримуючи необхідний ноу-хау, додатковий досвідчений персонал тощо;

8) фінансовий холдинг – це форма інтеграції, яка передбачає об'єднання банку і страховика зі збереженням юридичної незалежності обох й втратою одним своєї економічної і управлінської незалежності (наприклад, банківське холдингове товариство – це форма інтеграції, яка передбачає об'єднання банку і страховика зі збереженням юридичної незалежності обох й втратою страховиком своєї економічної і управлінської незалежності; страхове холдингове товариство – це форма інтеграції, яка передбачає об'єднання банку і страховика зі збереженням юридичної незалежності обох й втратою банком своєї економічної і управлінської незалежності);

9) інтегрований страховий банк.

Науковці В. В. Кучеренко, Р. Данкевич і В. В. Тринчук [11, с. 183] виділяють чотири основні форми інтеграції банків і страховиків:

1) створення бізнесу з нуля;

2) злиття та поглинання;

- 3) створення спільного підприємства;
- 4) угода щодо спільного продажу фінансових продуктів.

О. В. Гребенікова, М. С. Татар і М. І. Коваль [1, с. 298] виділяють п'ять форм інтеграції банків і страховиків:

- 1) дистриб'юторська угода або стратегічний альянс;
- 2) спільне підприємство;
- 3) злиття і поглинання банками страховиків;
- 4) банк створює нового страховика;
- 5) створення фінансового супермаркету.

Вчені Л. М. і Ю. М. Клапківи з В. С. Свірський у своїй науковій праці [6, с. 38], вивчаючи консолідацію банківської і страхової діяльності, пропонують поділити моделі інтеграції банків і страховиків на два типи:

- 1) перший тип моделі, консолідація якої базуються на основі угод;
- 2) другий тип моделі, якій притаманна консолідація на рівні інституцій.

При цьому кожна із запропонованих моделей містить свої форми (рис. 1.2).

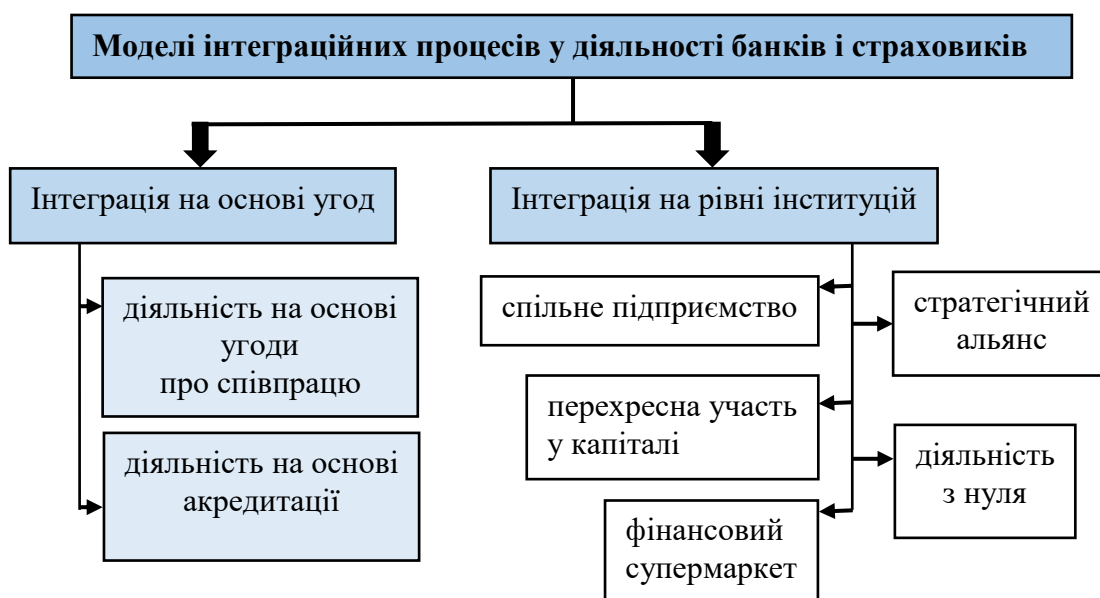

Рис. 1.2. Класифікація інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків

Джерело: складено автором з використанням [6, с. 42].

Інтеграція на основі угод – це форма інтеграції, яка передбачає діяльність на основі:

- 1) договору про співпрацю між банком і страховиком щодо продажу страхових послуг, розміщення коштів на депозитних рахунках тощо;
- 2) акредитації – це проходження страховиком в банку процедури відповідності визначеним вимогам.

Інтеграція на рівні інституцій – це форма інтеграції, яка передбачає діяльність на основі:

- 1) спільного підприємства;
- 2) стратегічного альянсу;
- 3) обміну акцій;
- 4) створення нової діяльності;
- 5) фінансової групи [6, с. 38].

Для зручності систематизуємо наші дослідження вітчизняних науковців щодо класифікації інтеграційних процесів у діяльності страховиків і банків у вигляді табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація інтеграції у діяльності страховиків і банків

Форма	Науковці				
	Кальченко О.М., Лисиця А.В.	Іващук Н. Л., Іващук О. В.	Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С.	Гребенікова О. В., Татар М. С., Коваль М. І.	Кучеренко В. В., Данкевич Р., Тринчук В. В.
1	2	3	4	5	6
Агентський договір	+		+		
Взаємні послуги (distribution alliances)	+	+		+	+
Стратегічний альянс		+	+		
Перехресна участь у капіталі	+	+	+		
Спільне підприємство (joint venture)	+	+	+	+	+
Злиття (mergers)	+	+		+	+
Поглинання (acquisitions)		+			
Фінансовий супермаркет	+		+	+	
Діяльність з нуля (de novo entry)		+	+		+

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5	6
Фінансовий холдинг		+			
Інтегрований страховий банк		+			
Акредитація страховика			+		
Банк створює нового страховика				+	
Кількість форм	5	8	7	5	4
Джерело	5, с.133	4,с.66	6, с.42	1,с.298	11,с.183

Джерело: складено автором

Проаналізувавши наведені форми інтеграції процесів у діяльності банків і страховиків, ми дійшли висновку, що всі науковці класифікують по різному. Таким чином ми виявили 13 форм інтеграції між банком і страховиком.

Таким чином, перший підхід класифікації інтеграції між банками і страховиками виокремлює 13 форм.

Другий підхід це поділ інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків за ознаками і принципами економічних категорій, тобто за характеристиками процесів інтеграції.

Цей підхід до класифікації інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків запропонували науковці С. Козьменко і К. Багмет у своїй публікації [9, с. 24], в якій запропонували наступний поділ:

1) банківсько-страхова інтеграція - динамічний процес часткового або повного об'єднання капіталу банку й страховика, а також всіх ресурсів (економічних, інформаційних, трудових, управлінських) для досягнення на мікрорівні синергетичного ефекту, а на макрорівні впливу на розвиток фінансового сектору економіки [9, с. 23]

2) банківсько-страхова взаємодія – це процес, на думку С. Козьменко і К. Багмет, більш ширший ніж інтеграція, тому що поєднує в собі всі форми спільної діяльності банків і страховиків [9, с. 25];

3) конвергенція фінансових послуг – це процес перетворення фінансового сектору для створення спільної сфери діяльності та зближення банківської й страхової діяльності для ефективного управління ризиками [9, с. 25];

4) консолідація банківської і страхової діяльності - це процес об'єднання злиття банків і страховиків для виконання спільної мети [9, с. 25];

5) кооперація банківської і страхової діяльності – це форма організації співпраці між банками й страховиками щодо формування спільної політики надання послуг або обміну сучасними інноваційними технологіями [9, с. 25].

Для кращого розуміння другого підходу класифікації інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків, а також усвідомлення відмінностей між інтеграцією, конвергенцією, кооперацією і консолідацією наводимо схему (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Схема відмінностей між поняттями для їх класифікації

Джерело: [9, с. 25].

Третій підхід це поділ інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків на види за рівнем інтеграції.

Відповідно до третього підходу науковці С. Козьменко і К. Багмет

запропонували схему ієрархії видів інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків в залежності від рівня інтеграції (рис. 1.4). А також окреслили форми реалізації інтеграції між банками і страховиками на практиці.

Рис. 1.4. Схема ієрархії видів банківсько-страхової інтеграції

Примітки: БСІ – банківсько-страхова інтеграція;

ФПГ – фінансово-промислова група;

ФХГ – фінансово-холдингова група.

Джерело: [9, с. 27].

На нашу думку, схема на рис. 1.4. потребує уточнення, стосовно віднесення кооперації у діяльності банків і страховиків до виду початкової (часткової) інтеграції, а не до виду відсутньої інтеграції, як зазначили науковці. Адже агентські договори, на думку багатьох науковців, є найрозповсюдженішою формою інтеграції у діяльності банків і страховиків в Україні і світі (табл. 1.1).

Таким чином, досліджено і систематизовано три підходи до класифікації банківсько-страхової інтеграції (за формами, за ознаками, за видами), що сприяє розумінню форм і видів її реалізації на практиці.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИКІВ

2.1. Характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанку»

З березня 1992 року до сьогодні Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк», скорочена назва АТ КБ «ПриватБанк» або ПриватБанк, відповідно до ліцензії Національного банку України, проводить свою діяльність на ринку банківських послуг.

Історія трансформації організаційної структури АТ КБ «ПриватБанк» з 1992 року до 2024 року коротко наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні етапи становлення АТ КБ «ПриватБанк»

Період	Подія
07.02.1992 року	На засіданні засновників товариства з обмеженою відповідальністю був створений комерційний банк «ПриватБанк», тобто КБ «ПриватБанк».
19.03.1992 року	Був зареєстрований Національним банком України, як ТОВ КБ «ПриватБанк», № реєстрації 92
06.07.2000 року	Відбулися установчі збори акціонерів банку, на якому КБ «ПриватБанк» змінив організаційно-правову форму і став закритим акціонерним товариством комерційний банк «ПриватБанк», тобто ЗАТ КБ «ПриватБанк».
30.04.2009 року	Відбулися загальні збори акціонерів банку, на яких було прийнято рішення щодо заміни типу акціонерного товариства на Публічне акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк», тобто ПАТ КБ «ПриватБанк».
18.12.2016 року	Кабінет Міністрів України відповідно до своєї постанови № 961 провів націоналізацію ПАТ КБ «ПриватБанк».
21.12.2016 року	Держава Україна в особі Міністерства Фінансів України стала власником пакету акцій ПАТ КБ «ПриватБанк», тобто єдиним акціонером.

Продовження таблиці 2.1

Період	Подія
21.05.2018 року	Відповідно до наказу Міністерства Фінансів України № 519 відбулася реорганізація банку щодо заміни типу акціонерного товариства на приватне акціонерне товариство і відбулося перейменування на акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк», тобто АТ КБ «ПриватБанк».

Джерело: складено автором з використання [10].

Схема структури власності АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2017-2024 років наведена на рис. 2.1.

На сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним банком, який фокусує свою діяльність на роздрібному сегменті ринку й активно реалізовує свої послуги для малого та середнього бізнесу, а також працює в корпоративному секторі.

АТ КБ «ПриватБанк» відноситься до системних важливих банків України.

Схема корпоративного управління АТ КБ «ПриватБанк» наведена на рис.Б.1 дод. Б.

Рис. 2.1. Схема структури власності АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: [10].

Станом на 1 січня 2024 року АТ КБ «ПриватБанк» має 1 209 підрозділів

серед яких одне представництво банку, 9 філій банку, 1 199 відділень банку, в тому числі 77 відділень банку тимчасово припинили свою діяльність [34].

Динаміка кількості підрозділів ПриватБанку за 2019-2023 роки наведена в табл. 2.2 свідчить про суттєве їх скорочення аж на 764 одиниць з 1929 підрозділів ПриватБанку у 2019 році до 1165 підрозділів ПриватБанку у 2023 році, що склало скорочення майже на 40 %. При цьому темп скорочення філій ПриватБанку відбулося стрімкіше ніж скорочення відділень. Так кількість філій ПриватБанку за 2019-2023 роки скоротилася на 21 одиницю з 30 філій ПриватБанку у 2019 році до 9 філій ПриватБанку у 2023 році, що склало скорочення майже на 70 %. В той час як відділень ПриватБанку за 2019-2023 роки скоротилася на 743 одиниць з 1898 відділень банку в 2019 році до 1155 відділень банку в 2023 році, що склало скорочення майже на 39 %.

Таблиця 2.2

Динаміка кількості підрозділів АТ КБ «ПриватБанк»

Підрозділи банку	Роки					Відхилення, +/-				
	2019	2020	2021	2022	2023	2020р. до 2019	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2019р.
Філія	30	26	20	8	9	-4	-6	-12	1	-21
Функціональне відділення	1898	1690	1475	1200	1155	-208	-215	-275	-45	-743
Представництво	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	1	-	-	-	-	1
Філія на Кіпрі	1	1	1	1	н.д.	0	0	0	-	-
Разом	1929	1717	1496	1209	1165	-212	-221	-287	-44	-764

Примітка: н.д. – немає даних

Джерело: складено автором з використанням [30-34, с. 4].

Тенденцію щодо значного скорочення підрозділів ПриватБанку впродовж 2022-2023 років (рис. 2.2) можна пояснити, на нашу думку, повномасштабною війною на території країн і тимчасовою окупацією частини території країни. Також на нашу думку, скорочення відділень відбувається внаслідок оптимізації

витрат банком і запровадження банком активної диджиталізації банківських послуг.

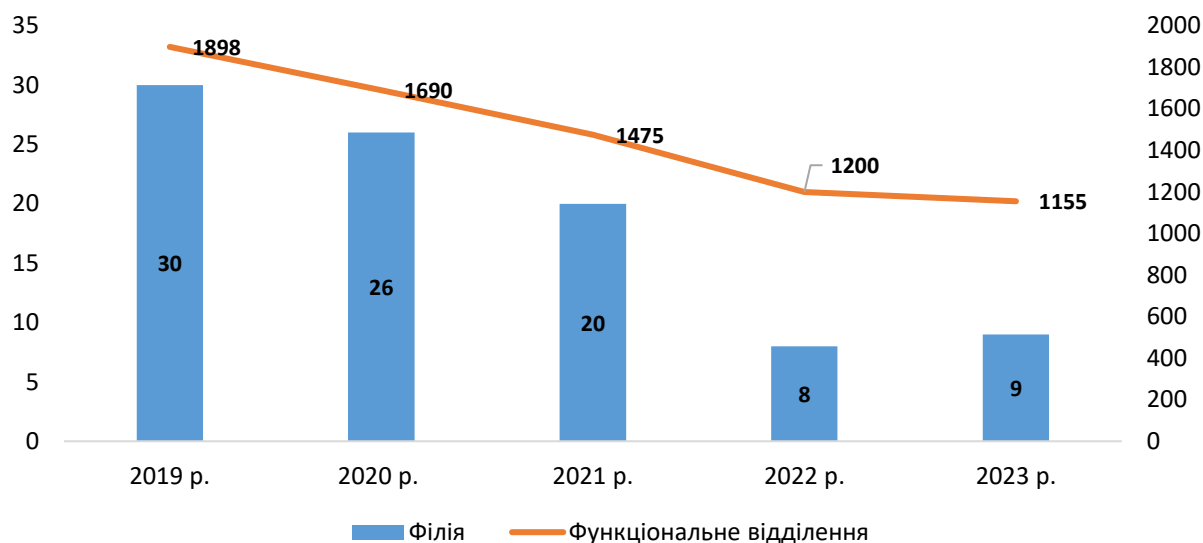

Рис. 2.2. Кількості підрозділів АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором з використанням [30-34, с. 4].

Для кращої характеристики діяльності АТ КБ «ПриватБанк» на ринку банківських послуг проаналізуємо наведений рейтинг банків на ринку України. У всіх наведених рейтингах розміщений на сайті «Forinsurer» станом на листопад 2024 року ПриватБанк входить в ТОП 5, а саме займає:

- першу позицію у рейтингу надійності банків в Україні;
- першу позицію у рейтингу надійних банків в Україні для фізичних осіб;
- третю позицію у рейтингу надійності банків в Україні для юридичних осіб поступаючись Укргазбанку і Укрексімбанку;
- першу позицію у рейтингу найбільших банків в Україні за розміром депозитів фізичних осіб;
- другу позицію у рейтингу найбільших банків в Україні за розміром депозитів юридичних осіб поступаючись Укргазбанку;
- першу позицію у рейтингу найбільших банків в Україні за розміром кредитів виданих фізичним особам;
- першу позицію у рейтингу найбільших банків в Україні за розміром кредитів виданих юридичним особам;

- першу позицію у рейтингу банків в Україні за розміром активів [28].

Таким чином, АТ КБ «ПриватБанк» займає першу позицію за 6 із 8 вище перехованими рейтингами згідно «Forinsurer» і входить в ТОП 5 банків України.

Для кращої характеристики діяльності АТ КБ «ПриватБанк» проаналізуємо його активи (див. табл. В.1 дод. В).

Загальний обсяг активів АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років щорічно поступово збільшувався з 309 млрд. грн. у 2019 році до 680 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.1 дод. В), що становить приросту майже 26 %.

Найбільшу частку в структурі активів АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019-2023 років займають інвестиції в цінні папери і нерухомість (рис. 2.3).

Хоча починаючи з 2020 року їх частка поступово зменшилися з 58,71 % у 2020 році до 40,32 % у 2023 році, проте їх розмір щорічно впродовж всього періоду 2019-2023 років щорічно збільшувався з 152 млрд. грн. у 2019 році до 271,8 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.1 дод. В).

При цьому частка інвестиції у нерухомість впродовж всього періоду 2019-2023 років має невеликий розмір і спостерігається щорічне зменшення з 1 % у 2019 році до 0,34 % у 2023 році (див. табл. В.2 дод. В).

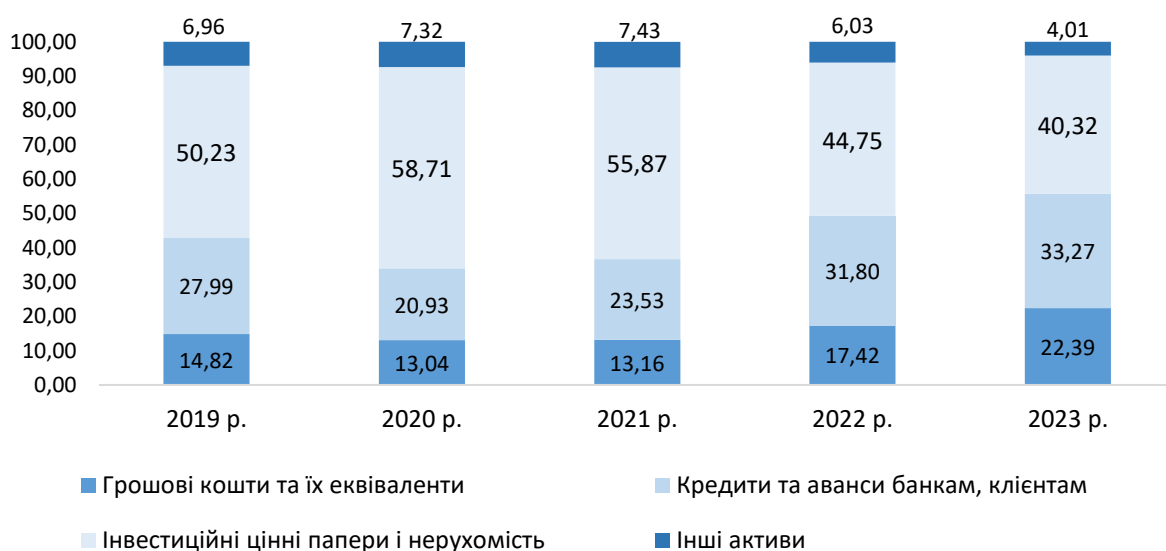

Рис. 2.3. Структура активів АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором з використанням [32, с. 31; 34, с. 84].

Частка кредитів і авансів банкам і клієнтам в активах АТ КБ «ПриватБанк» впродовж всього періоду 2019-2023 року змінювалася, хоча і трималася на другому місці після найбільшої частки. В 2020 році частка кредитів і авансів банкам і клієнтам в активах АТ КБ «ПриватБанк» зменшилися майже на 7 %, далі починаючи з 2020 року і до 2023 року розмір частки поступово збільшується в структурі активів з 20,9 % до 33,27 % відповідно (рис. 2.3).

При цьому впродовж 2019-2021 роки частка кредитів і авансів клієнтам в активах АТ КБ «ПриватБанк» мала більший розмір в порівнянні з часткою кредитів і авансів банкам. Хоча частка кредитів і авансів клієнтам впродовж 2019-2021 років зменшувалася щорічно з 19 % у 2019 році до 17 % у 2021 році, в цей же період частка кредитів і авансів банкам також зменшувалася з 8 % у 2019 році до 6 % у 2021 році (див. табл. В.2 дод. В).

Впродовж 2022 року ситуація змінилася і частка кредитів і авансів банкам стала перевищувати розмір частки кредитів і авансів клієнтам в структурі активів АТ КБ «ПриватБанк». Така динаміка зберіглася впродовж 2023 року (див. табл. В.2 дод. В).

Частка грошових котів в активах АТ КБ «ПриватБанк» впродовж всього періоду 2019-2023 року змінювалася, хоча і трималася на третьому місці після попередніх двох. В 2020 році частка грошових коштів в активах АТ КБ «ПриватБанк» зменшилися майже на 1,7 %, далі починаючи з 2020 року і до 2023 року розмір частки поступово збільшується в структурі активів з 13 % до 22 % відповідно (рис. 2.3). Хоча розмір грошових коштів постійно впродовж 2019-2023 років щорічно збільшувався з 45 млрд. грн. у 2019 році до 152 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.1 дод. В).

Загальний обсяг зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років щорічно поступово збільшувався з 255 млрд. грн. у 2019 році до 595 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.3 дод. В), що становить приросту майже 30 %.

Найбільшу частку в структурі зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019-2023 років займають кошти клієнтів, їх розмір коливається в межах 93-97% (див. табл. В.4 дод. В).

Загальний обсяг емісійного доходу АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років не змінювався і щороку становив 23 млн. грн. (див. табл. В.3 дод. В), їх частка в структурі зобов'язань становила 0,04 % (див. табл. В.4 дод. В).

Загальний обсяг результатів від операцій з акціонерами АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років не змінювався і щороку становив 12,174 млрд. грн. (див. табл. В.3 дод. В), їх частка в структурі зобов'язань становила в межах 18-22 % (див. табл. В.4 дод. В).

Загальний обсяг резервів та інші фонди АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років поступово щороку збільшувалися з 6,8 млрд. грн. у 2019 році до 12,9 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.3 дод. В), їх частка в структурі зобов'язань становила в межах 12-19 % (див. табл. В.4 дод. В).

Загальний обсяг власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років збільшився з 54 млрд. грн. у 2019 році до 84,8 млрд. грн. у 2023 році (див. табл. В.5 дод. В), що становить приросту майже 55 %.

Найбільшу частку в структурі пасивів АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019-2023 років займають зобов'язання в межах 83-89 % (рис. 2.4). Частка зобов'язань стрибкоподібно зменшується і збільшується впродовж всього періоду, так в 2020 році і 2022 році вона зростала, а в 2021 році і 2023 вона скорочувалася.

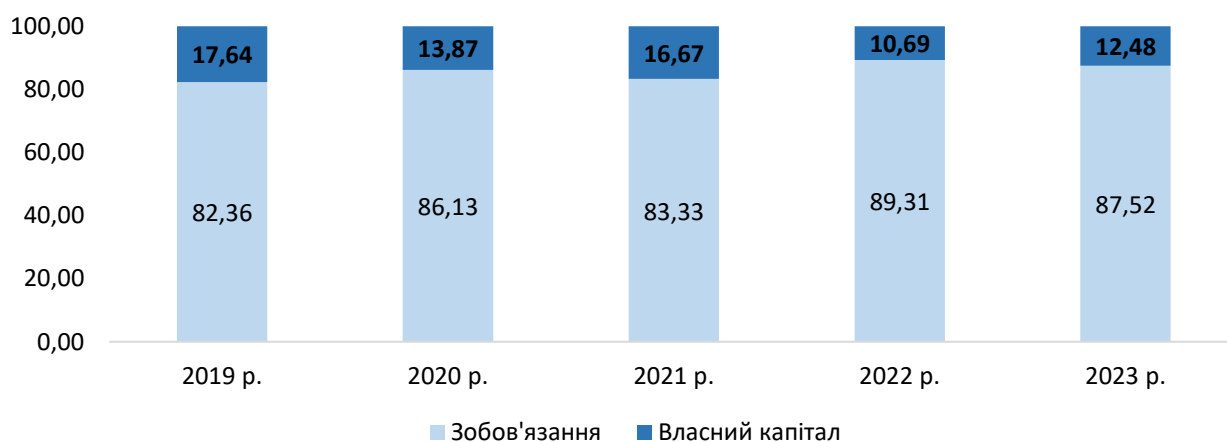

Рис. 2.4. Структура пасивів АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

Джерело: складено автором з використанням [30, с. 27; 32, с. 31; 34, с. 84].

Частка власного капіталу в структурі АТ КБ «ПриватБанк» займала впродовж 2019-2023 років 11-17 %, також спостерігається стрибкоподібне підвищення і зменшення, так в 2020 році і 2022 році вона скоротилася, а в 2021 році і 2023 вона зросла.

Статутний капітал АТ КБ «ПриватБанк» в період 2019-2023 років становив 206060 млн. грн. без змін, він займає найбільшу частку в капіталі банку (див. табл. В.6 дод. В). Також велику частку в структурі власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019-2023 років займає накопичений дефіцит, розмір якого повністю проїдає власний капітал банку (див. табл. В.6 дод. В).

В період 2019-2023 років АТ КБ «ПриватБанк» щороку працював з прибутком (рис. 2.5). На прибутковість діяльності вплинуло два зовнішніх факторів:

- впродовж 2020 року запровадження повного карантину внаслідок коронавірусної інфекції;
- впродовж 2022 року зменшення прибутку відбулося через повномасштабну війну.

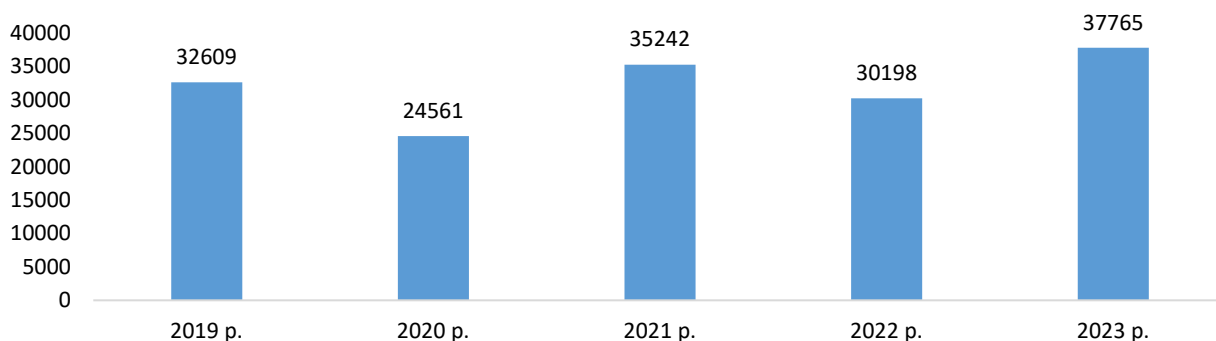

Рис. 2.5. Прибуток АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

Джерело: складено автором з використанням [30, с. 27; 32, с. 31; 34, с. 84].

При цьому вплив карантину більше зменшив прибуток ніж фактор повномасштабної війни у 2022 році. Впродовж 2023 року АТ КБ «ПриватБанк» адаптувався до фактори війни і отримав найбільший розмір прибутку за останні 5 років в розмірі 37,7 млрд. грн.

Це свідчить про стабільність, надійність і високу адаптованість АТ КБ «ПриватБанк» до економічних і політичних ризиків.

У 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» розпочав співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, наприклад з Європейським Банком Реконструкції та Розвитку, для забезпечення фінансової підтримки вітчизняному бізнесу. Так для розподілу ризиків ПриватБанк запровадив страхування сільськогосподарських ризиків [34, с. 13].

АТ КБ «ПриватБанк» активно співпрацює з 21 страховиком стосовно страхування, при цьому:

- з 12 страховиками співпрацює за всіма видами страхування;
- з 4 страховиками (ПАТ «НАСК «ОРАНТА», ПАТ «СК «Євроінс Україна», ПАТ «Українська транспортна страхова компанія» і ТзДВ «СК «ГАРДІАН») співпрацює тільки щодо укладання договорів обов'язкового страхування відповідальності власників транспортних засобів;
- з 2 страховиками щодо страхування договорів обов'язкового страхування відповідальності власників транспортних засобів і страхування предметів іпотеки, застави, лізингу фізичних осіб і (ПрАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» і АТ «СК «ІНГО»);
- з ПрАТ «Європейське туристичне страхування» щодо укладання договорів туристичного страхування;
- з ПАТ «СК «ТАС» щодо укладання договорів страхування, в яких ПриватБанк не є стороною угоди або не виступає як вигодонабувач;
- з ТзДВ «СК «ВіДі-Страхування» щодо страхування предметів лізингу, які продаються в салонах ВіДі-групи [20].

Також АТ КБ «ПриватБанк» активно співпрацює з 8 страховиками щодо страхування застав корпоративних клієнтів (ПАТ «СГ «ТАС», ПАТ «СК «АРКС», ПАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП», ПАТ «СК «ВУСО», ПАТ «СК «Універсальна», ПАТ «СК «УНІКА» і ТзДВ «СК «АРКС Лайф») [21].

АТ КБ «ПриватБанк» надає агентські послуги страховикам відповідно до

укладених договорів про агентські угоди з продажу 14 страхових продуктів:

- обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів ПриватБанк виступає агентом 14 страховиків;
- страховий продукт «Top Driver» ПриватБанк виступає агентом 2 страховиків;
- страховий продукт «КАСКО» ПриватБанк виступає агентом ПрАТ «СК «ВУСО»;
- страховий продукт «Зелена карта» ПриватБанк виступає агентом 5 страховиків;
- туристичне страхування ПриватБанк виступає агентом страховика ПрАТ «ЄТС»;
- страховий продукт «страхування нерухомості без огляду» ПриватБанк виступає агентом 4 страховиків (СК «АРКС», СК «ВУСО», СК «Княжа», ПрАТ «СК «УНІКА»);
- страховий продукт «захист на кожен день» страхування від нещасного випадку ПриватБанк виступає агентом 4 страховиків;
- страховий продукт «програма сімейна» страхування від нещасного випадку ПриватБанк виступає агентом 4 страховиків;
- страховий продукт «страхування здоров'я» ПриватБанк виступає агентом 3 страховиків;
- страховий продукт «онкозахист» ПриватБанк виступає агентом 3 страховиків;
- страховий продукт «Е-лікі» страхування витрат на ліки ПриватБанк виступає агентом 4 страховиків;
- страховий продукт «страхування кредитного ліміту» страхування відповідальності позичальника ПриватБанк виступає агентом 4 страховиків;
- страховий продукт «захист від шахрайства» ПриватБанк виступає агентом 3 страховиків;
- страховий продукт «компенсація вартості рейсу» ПриватБанк виступає агентом страховика ПрАТ «ЄТС» [21].

АТ КБ «ПриватБанк» активно долучається до диджиталізації банківських і страхових послуг через запровадження мобільного додатку Приват24. Так за допомогою мобільного додатку або хмарного середовища Приват24 можна укласти договори страхування й у разі необхідності подати заяву про настання страхового випадку [21]. Застосування сучасних цифрових технологій на ринку страхування надає велику перевагу ПриватБанку, як страховому агенту, в залучення нових клієнтів.

Досліджуючи фінансовий річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки виявили витрати банку на страхування (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Витрати АТ КБ «ПриватБанк» на страхування, млн. грн.

Витрати	Роки					Відхилення, +/-				
	2019	2020	2021	2022	2023	2020р. до 2019	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2019р.
На страхування	18	74	36	121	67	56	-38	85	-54	49
Частка на страхування, %	0,12	0,44	1,53	1,16	0,61	0,32	1,09	-0,38	-0,54	0,49
Разом операційні й адміністративні	14815	16681	2348	10473	10946	1866	-14333	8125	473	-3869

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [34, с. 61; 31, с. 52; 30, с. 48].

Наведенні розрахунки в табл. 2.3 свідчать про співпрацю АТ КБ «ПриватБанк» зі страховиками шляхом страхування свого майна, відповідальності тощо. Найбільше витрачав АТ КБ «ПриватБанк» на страхування в 2022 році в розмірі 121 млн. грн., що становило лише 0,6 % від загальних операційних і адміністративних витрат банку. Найменше витрачав АТ КБ «ПриватБанк» на страхування в 2019 році в розмірі 18 млн. грн., що становило лише 0,1 % від загальних операційних і адміністративних витрат банку.

Таким чином, АТ КБ «ПриватБанк» співпрацює зі страховиками як страховий посередник – страховий агент, і як страхувальник – укладаючи договори страхування.

2.2. Аналіз інтеграції діяльності банків і страховиків України

Аналізуючи діяльність АТ КБ «ПриватБанк» в попередньому підпункті другого розділу кваліфікаційної роботи була виявлена інтеграція банку зі страховиками у двох формах:

- передачі банком своїх ризиків страховикам шляхом укладання договорів страхування з різними страховиками;
- реалізації банком низки страхових продуктів різних страховиків через свої канали продажу банківських продуктів (відділення банку, мобільний додаток, хмарний сервіс банку).

Ці дві форми інтеграції є найбільш популярними в Україні разом з третьою формою, такою як банківські депозити страховиків у вітчизняних банках. За даними «Forinsurer» АТ КБ «ПриватБанк» входить в ТОП 5 українських банків, в яких розміщенні депозити вітчизняних страховиків [28].

При детальнішому вивченні розміщення коштів страховиків на рахунках в банках впродовж 2024 року станом на 01 жовтня 2024 року можна виділити:

- грошові кошти страховиків на поточних рахунках в банках у розмірі 4,5 млрд. грн.;
- кошти на банківських рахунках умовного зберігання (ескроу) в розмірі 84 млн. грн.;
- кошти на банківських депозитних вкладах в розмірі 22 млрд. грн.

За аналогічний період 2023 року станом на 01 жовтня:

- грошові кошти страховиків на поточних рахунках в банках у розмірі 4,5 млрд. грн.;
- кошти на банківських рахунках умовного зберігання (ескроу) в розмірі 94 млн. грн.;
- кошти на банківських депозитних вкладах в розмірі 18,3 млрд. грн.

За попередні періоди 2019-2022 роки такої статистики не велося.

Таким чином, спостерігаємо тенденцію до збільшення коштів страховиків

на банківських депозитних рахунках майже на 4 млрд. грн. і зменшення на 10 млн. грн. коштів на рахунках ескроу впродовж 10 місяців 2024 року у порівнянні з 10 місяцями 2023 року.

Аналізуючи основні показники діяльності банків в Україні було виявлено дві форми співпраці банків і страховиків через розміщення коштів в банках і надання банками кредитів небанківським установам (табл. 2.4), таким чином можна виділити четверту форму інтеграції діяльності банків і страховиків, такої як надання кредитування банками страховиків. При цьому спостерігаємо тенденцію, що кошти небанківських фінансових установ, до яких відноситься і страховики, в 100 разів перевищують розмір отриманих кредитів ними.

Таблиця 2.4

**Кошти і кредити небанківських фінансових установ в активах і
пасивах банків України**

Показники	Розмір, млн. грн.					Відхилення, +/-				
	2019	2020	2021	2022	2023	2020р. до 2019	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2019р.
Кошти	26885	34704	41410	53188	61741	7819	6706	11778	8553	34856
Кредити наданні	33	60	228	48	49	27	168	-180	1	16

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [16].

При детальнішому вивченні розподілу кредитів за видами економічної діяльності (див. табл. Г.1 дод. Г) було виявлено, що безпосередньо суб'єктам, які здійснюють страхову діяльність було надано у 2023 році кредитів біля 16 млн. грн., що на 4 млн. грн. більше ніж в попередньому, в 2022 році надано кредитів біля 20 млн. грн, що 127 млн. грн. менше ніж у попередньому, в 2021 році було надано кредитів біля 147 млн. грн. При цьому кредити отримували суб'єкти середнього, мікро підприємництва і інші. Найбільшу частку кредитів отримували іншого розміру суб'єкти впродовж 2021-2023 років.

Таким чином, спостерігаємо тенденцію коли обсяг отриманих кредитів впродовж 2021-2023 років скоротився майже в 9 разі з 147 млн. грн. у 2021 році

до 16 млн. грн. у 2023 році (див. табл. Г.1 дод. Г).

На ринку фінансових послуг у 2023 функціонувало 63 банки і 101 страховик, серед яких 12 здійснюють страхування життя (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Кількість банків і страховиків в Україні

Компанія	Кількість					Відхилення, +/-				
	2019	2020	2021	2022	2023	2020р. до 2019	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2019р.
Банк	75	73	71	67	63	-2	-2	-4	-4	-12
Страховик життя	23	20	13	12	12	-3	-7	-1	0	-11
Страховик інше ніж життя	210	190	142	116	89	-20	-48	-26	-27	-121
Страховик	233	210	155	128	101	-23	-55	-27	-27	-132

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [16; 24].

Розрахунки наведені в табл. 2.5 свідчать про те, що впродовж 2019-2023 років кількість банків скоротилася на 12 компаній (на 16 %) з 75 - у 2019 році до 63 - у 2023 році, а кількість страховиків на 132 компанії (57 %) з 233 - у 2019 році до 101 - у 2023 році. При цьому страховики життя скоротилися на 11 компаній (47 %) з 23 – у 2019 році до 12 – у 2023 році, а страховик інше ніж життя скоротилися на 121 компанію (57 %) з 210 - - у 2019 році до 89 - у 2023 році. таким чином, темп скорочення кількості банків майже в 3 рази менше ніж темп скорочення кількості страховиків. Закриття банків і страховиків відбувається щороку. Така тенденція може свідчити про вихід з ринку неплатоспроможних банків, що позитивно впливає на конкуренцію на ринку банківської послуги. А також показує активну фазу очищення ринку страхової послуги від неплатоспроможних страховиків внаслідок змін в законодавстві.

Позитивну тенденцію покращення якості а не кількості фінансових компаній на ринках банківських і страхових послуг підтверджується розміром їх активів (табл. 2.6) впродовж 2020-2023 років. Незважаючи на зменшення кількості банків на 12 компаній за цей період (табл. 2.5) розмір їх активів виріс

на 1120 млрд. грн. (61 %) з 1823 млрд. грн. у 2020 році до 2943 млрд. грн. у 2023 році. Це свідчить про велику капіталізацію банків України.

Таблиця 2.6

Активи банків і страховиків України

Компанії	Обсяг, млрд. грн.				Відхилення, +/-			
	2020р	2021р	2022р	2023р	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2020р.
Банки	1823	2053	2354	2943	230	301	589	1120
Страховики	65	65	70	74	0	5	4	9

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [15, с. 3].

Незважаючи на зменшення кількості страховиків на 132 компаній за цей період (табл. 2.5) розмір їх активів також виріс на 9 млрд. грн. (14 %) з 65 млрд. грн. у 2020 році до 74 млрд. грн. у 2023 році. Отже спостерігаємо менший темп приросту активів страховиків ніж у банків, хоча це також свідчить про повільну капіталізацію страховиків України.

Таким чином, на нашу думку, враховуючи розмір і темп приросту активів банків і страховиків, для покращення своєї фінансової стабільності шляхом інтеграції процесів більше зацікавленні вітчизняні страховики ніж банки. Адже на ринку банківської послуги залишилися в основному фінансово надійні банки, що не скажеш про всіх страховиків, які функціонують сьогодні на ринку страхових послуг України.

При прийнятті рішення банками щодо співпраці зі страховиками необхідно буди уважними, тому що виникає репутаційний ризик. Наприклад, банк пропонуючи своїм клієнтам страховий продукт страховика, який не виконує свої страхові зобов'язань перед вигодонабувачем у разі настання страхової події, внаслідок його низької платоспроможності, може знизити свою привабливість для споживача банківського продукту. Саме тому для унеможливлення такої ситуації банки проводять акредитацію страховика з який розпочинають

співпрацювати в напрямі страхування або укладання агентської угоди на здійснення посередницьких послуг на ринку страхування України.

Також необхідно розуміти, що високий рівень капіталізації банків в Україні підтримують і самі страховики розміщуючи свої кошти на рахунках в банках. Обсяг активів страховиків на покриття страхових резервів розміщених на депозитних банківських рахунках впродовж 2020-2023 років збільшився на 6 млрд. грн. (48 %) з 12,5 млрд. грн. у 2020 році до 18,5 млрд. грн. у 2023 році (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Структура прийнятних активів на покриття резервів страховиків

Активи	Обсяг, млрд. грн.				Відхилення, +/-			
	2020р	2021р	2022р	2023р	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2020р.
Інші	2,3	2,0	1,8	2,1	-0,3	-0,2	0,3	-0,2
Нерухоме майно	4,8	4,6	4,3	3,2	-0,2	-0,3	-1,1	-1,6
Дебіторська заборгованість	3,5	3,7	4,1	4,5	0,2	0,4	0,4	1
Поточні рахунки	2,5	2,8	5,7	4,7	0,3	2,9	-1	2,2
Вимоги до перестраховиків	6,9	5,4	6,0	6,0	-1,5	0,6	0	-0,9
Залишки в МТСБУ	3,7	4,5	4,5	6,2	0,8	0	1,7	2,5
Державні цінні папери	14,0	18,2	18,3	21,3	4,2	0,1	3	7,3
Депозити	12,5	12,1	16,7	18,5	-0,4	4,6	1,8	6
Разом	50,2	53,3	61,4	66,5	3,1	8,1	5,1	16,3

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [15, с. 4].

Розрахунки наведенні в табл. 2.7 показують, що страховики більше половини коштів вкладають в дві статті: державні цінні папери і депозити. При цьому депозити займають другу позицію, адже державні цінні папери є рентабельніше за відсотки по депозитах з врахуванням особливостей оподаткування пасивних доходів.

Таким чином, ми спостерігаємо активну співпрацю страховиків і банків в Україні з приводу розміщення страховиками своїми активів на різних

депозитних рахунків у вітчизняних і закордонних банках. А також можна виділити п'яту форму інтеграції діяльності банків і страховиків, такої як надання посередницьких послуг банками страховикам щодо купівлі на фондовому ринку України державних цінних паперів. Адже відомо, що страховики для придбання цінних паперів повинні звернутися або до банків або до компаній-брокерів, щоб вони купили цінні папери для них. Цей вид співпраці банків і страховиків є найбільшим серед розміщення активів страховиків. Адже обсяг активів страховиків на покриття страхових резервів розміщених у вигляді державних цінних паперів впродовж 2020-2023 років збільшився на 7,3 млрд. грн. (52 %) з 14 млрд. грн. у 2020 році до 21,3 млрд. грн. у 2023 році (табл. 2.7).

Як раніше зазначалося банки і страховики співпрацюють між собою з приводу страхування фінансових ризиків. Детальне вивчення структури страхових премій і страхових виплат (рис. 2.6) виявило, що впродовж 2023 року страхування фінансових ризиків займає невеликий розмір в порівнянні з іншими видами страхування.

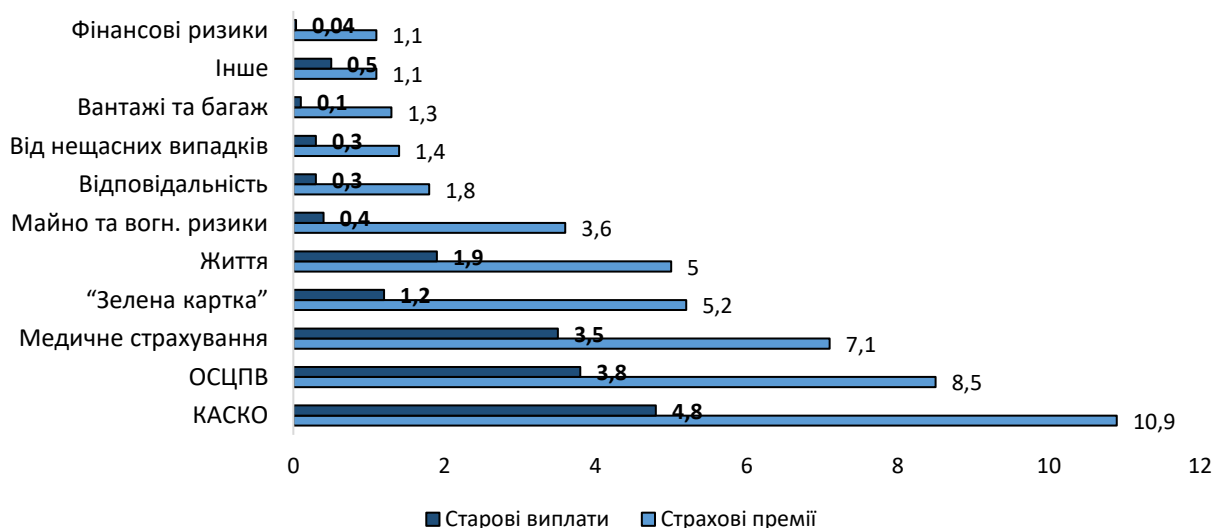

Рис. 2.6. Структура страхових премій і виплат за 2023 рік, млрд грн.

Джерело: складено автором з використанням [15, с. 5].

Детальніше вивчення структури страхових премій з ризикового страхування (табл. 2.8) виявило, що страхування фінансових ризиків поступається страхуванню майну, автострахуванню і особистому страхуванню.

Також спостерігається тенденція до скорочення кількості страхових платежів зі страхування фінансових ризиків впродовж 2021-2022 років.

Таблиця 2.8

Структура страхових чистих за основними видами страхування

Страхування	Обсяг, млрд. грн.				Відхилення, +/-			
	2020р	2021р	2022р	2023р	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2020р.
автострахування	4,2	5,3	5,8	6,6	1,1	0,5	0,8	2,4
особисте	3,9	3,8	2,8	3,3	-0,1	-1	0,5	-0,6
майно й вогневі ризики	1,6	1,5	0,7	1	-0,1	-0,8	0,3	-0,6
фінансові ризики	0,8	0,6	0,3	0,4	-0,2	-0,3	0,1	-0,4
відповідальність	0,5	0,6	0,3	0,5	0,1	-0,3	0,2	0
вантажі та багаж	0,4	0,4	0,3	0,4	0	-0,1	0,1	0
від нещасних випадків	0,4	0,4	0,3	0,4	0	-0,1	0,1	0
інше	0,3	0,3	0,4	0,3	0	0,1	-0,1	0
Разом	12,1	12,9	10,9	12,9	0,8	-2	2	0,8

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [15, с. 5].

Обсяг страхових премій зі страхування фінансових ризиків впродовж 2020-2023 років збільшився на 400 млн. грн. (50 %) з 800 млн. грн. у 2020 році до 400 млн. грн. у 2023 році (табл. 2.8).

На нашу думку, співпраця банків і страховиків стосовно укладання договорів зі страхування фінансових ризиків потребує активізації як зі сторони страховиків у розробці нових сучасних страхових продуктів, так і зі сторони банків у використанні страхування як інструменту менеджменту фінансових ризиків. Розвитку страхуванню фінансових ризиків в майбутньому сприятимуть прийняття у новому законі «Про страхування» у статті 4 нові класи страхування:

- страхування кредиту (14 клас страхування);
- страхування гарантії чи страхування поруки (15 клас страхування);
- страхування інших фінансових ризиків (16 клас страхування) [26].

Також банкам в Україні в сучасних непростих економічних умовах необхідно активізувати співпрацю зі страховиками стосовно страхування різних

ризиків, які виникають при їх діяльності. Особливу увагу приділити страхуванню операційних і технологічних ризиків з якими стикаються банки. Наприклад, в міжнародній страховій практиці існує страховий продукт BBB (Bankers Blanked Bond, комплексне банківське страхування), який містить страховий захист банку від:

1) злочинних дій стосовно активів банку:

- пограбування третіми особами майна в приміщенні банку, в процесі перевезення, тощо (страхування майна банку, страхування банкомату і коштів в ньому);

- зловживань співробітників банку (шахрайство, підроблення документів, крадіжка цінних паперів, коштів зі сховища банку тощо) (страхування від злочинних дій щодо банку);

2) електронних і комп'ютерних злочинів (страхування кібер ризиків банку);

3) помилки працівників банку (страхування професійної відповідальності працівників банку) [18, с. 151; 38].

Таким чином, співпраця банку зі страховиками стосовно укладання договорів зі страхування операційних ризиків банку призводить до покращення репутації банку, а також забезпечує його безперервну й надійну діяльність, і надає конкурентну перевагу на ринку банківських послуг України.

Більш детальне вивчення видів добровільного страхування, які функціонували на ринку страхування України впродовж 2020-2023 років у звітності діяльності страховиків [24] виявив 4 види добровільного страхування, які можна віднести до страхування банківських ризиків:

- добровільне страхування кредитів, яке включає страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту;

- добровільне страхування інвестицій;

- добровільне страхування фінансових ризиків;

- добровільне страхування виданих і прийнятих гарантії (поруки).

Розмір валових страхових премій за перехованими вище 4 видами

добровільного страхування за 2021-2023 роки зменшився на 1421,5 млн. грн. (55%) з 2571,8 млн. грн. у 2021 році до 1150,3 млн. грн. у 2023 році (табл. 2.9). Зменшення зібраних валових страхових премій відбулося впродовж 2022 року на 1531,9 млн. грн. (60 %) з 2571,8 млн. грн. у 2021 році до 1039,9 млн. грн. у 2022 році. Впродовж 2023 року відбулося збільшення на 110,4 млн. грн. (11 %) з 1039,9 млн. грн. у 2022 році до 1150,3 млн. грн. у 2023 році.

Найбільшу частку в структурі валових страхових премій впродовж 2021-2023 років займало страхування фінансових ризиків (рис. 2.7). Її розбір становив 94 % у 2021 році й 96 % у 2022 і 2023 роках, тобто впродовж 2022 року розмір частки виріс на 2 %, хоча обсяг валових страхових премій в 2022 році зменшився на 1430,4 млн. грн. (58,9 %) з 2435,9 млн. грн. у 2021 році до 1005,5 млн. грн. у 2022 році (табл. 2.9).

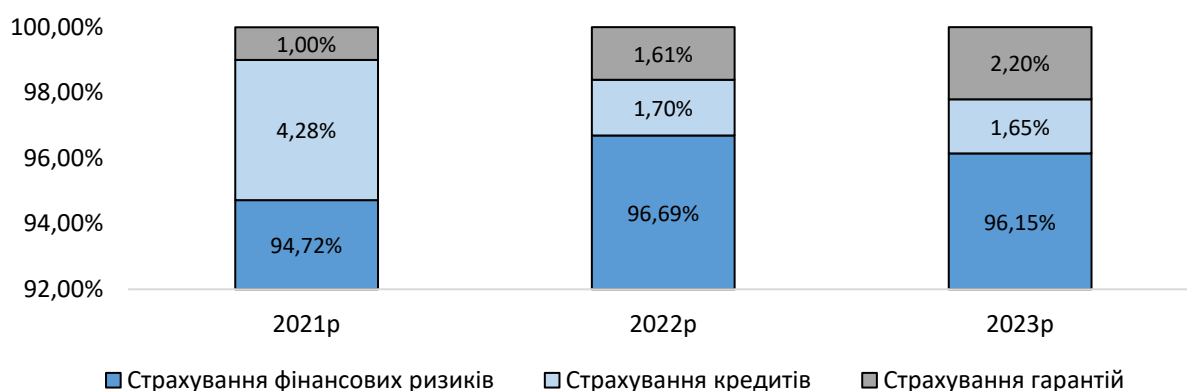

Рис. 2.7. Структура страхових премій банківських ризиків на ринку добровільного страхування України.

Джерело: складено автором з використанням [24].

Розмір валових страхових премій з добровільного страхування фінансових ризиків за 2021-2023 роки зменшився на 1329,9 млн. грн. (54,5 %) з 2435,9 млн. грн. у 2021 році до 1106 млн. грн. у 2023 році (табл. 2.9). Впродовж 2023 року розмір валових страхових премій з добровільного страхування фінансових ризиків зріс на 100,5 млн. грн. (10 %) з 1005,5 млн. грн. у 2022 році до 1106 млн. грн. у 2023 році.

**Добровільні види страхування банківських ризиків на ринку
добровільного страхування України**

Вид страхування	Обсяг			Відхилення, +/-		
	2021р	2022р	2023р	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2021р.
Страхові премії, млн. грн.						
кредитів	110,2	17,7	19	-92,5	1,3	-91,2
інвестицій	0,1	0	0	-0,1	0	-0,1
фінансових ризиків	2435,9	1005,5	1106	-1430,4	100,5	-1329,9
гарантій	25,6	16,7	25,3	-8,9	8,6	-0,3
Разом	2571,8	1039,9	1150,3	-1531,9	110,4	-1421,5
Страхові виплати, млн. грн.						
кредитів	31,8	55,9	125	24,1	69,1	93,2
інвестицій	0	0	0	0	0	0
фінансових ризиків	470,8	498,8	526,1	28	27,3	55,3
гарантій	0	0,2	0	0,2	-0,2	0
Разом	502,6	554,9	651,1	52,3	96,2	148,5

Джерело: складено автором з використанням [24].

Страхування інвестицій впродовж 2022-2023 років не відбувалося, в 2021 році розмір валових страхових премій становив біля 100 тис. грн., також не відбувалися виплати впродовж трьох років (табл. 2.9).

Розмір валових страхових премій з добровільного страхування кредитів за 2021-2023 роки зменшився на 91,2 млн. грн. (82,7 %) з 110,2 млн. грн. у 2021 році до 19 млн. грн. у 2023 році. Впродовж 2022 року валові страхові премії з страхування кредитів зменшився на 92,5 млн. грн. (84 %) з 110,2 млн. грн. у 2021 році до 17,7 млн. грн. у 2022 році. В 2023 році відбулося їх збільшення на 1,3 млн. грн. (7 %) з 17,7 млн. грн. у 2022 році до 19 млн. грн. у 2023 році. (табл. 2.9).

Розмір валових страхових премій з добровільного страхування гарантій за 2021-2023 роки зменшився на 300 тис. грн. (1,2 %) з 25,6 млн. грн. у 2021 році до 25,3 млн. грн. у 2023 році. Впродовж 2022 року валові страхові премії з

страхування гарантій зменшилися на 8,9 млн. грн. (34,7 %) з 25,6 млн. грн. у 2021 році до 16,7 млн. грн. у 2022 році. Впродовж 2023 року валові страхові премії з страхування гарантій зросли на 8,6 млн. грн. (51,5 %) з 16,7 млн. грн. у 2022 році до 25,3 млн. грн. у 2023 році (табл. 2.9).

На відміну від валових страхових премій розмір валових страхових виплат за 4 видами добровільного страхування за 2021-2023 роки зріс на 148,5 млн. грн. (%) з 502,6 млн. грн. у 2021 році до 651,1 млн. грн. у 2023 році. Також приріст відбувався впродовж 2022 року на 52,3 млн. грн. (9,4 %) з 502,6 млн. грн. у 2021 році до 554,9 млн. грн. у 2022 році. Зросли виплати і в 2023 році на 96,2 млн. грн. (17,3 %) з 554,9 млн. грн. у 2022 році до 651,1 млн. грн. у 2023 році (табл. 2.9).

Розмір валових страхових виплат з добровільного страхування кредитів за 2021-2023 роки зріс на 93,2 млн. грн. (293 %) з 31,8 млн. грн. у 2021 році до 125 млн. грн. у 2023 році. Впродовж 2022 року валові страхові премії зі страхування кредитів зріс на 24,1 млн. грн. (75,8 %) з 31,8 млн. грн. у 2021 році до 55,9 млн. грн. у 2022 році. В 2023 році відбулося їх збільшення на 69,1 млн. грн. (123 %) з 55,9 млн. грн. у 2022 році до 125 млн. грн. у 2023 році. (табл. 2.9).

Спостерігаємо тенденцію коли розмір валових страхових премій зі страхування кредитів зменшується впродовж періоду а розмір валових страхових виплат навпаки зростає в цей період. При цьому частка валових страхових премій зі страхування кредитів поступово зменшується з 4,28 % у 2020 році до 1,6 % у 2023 році (рис. 2.7).

Валових виплат з добровільного страхування інвестицій за період 2020-2023 не відбувалося (табл. 2.9).

Розмір валових страхових виплат з добровільного страхування фінансових ризиків за 2021-2023 роки зріс на 55,3 млн. грн. (11,7 %) з 470,8 млн. грн. у 2021 році до 526,1 млн. грн. у 2023 році. Впродовж 2022 року валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків зросли на 28 млн. грн. (5,9 %) з 470,8 млн. грн. у 2021 році до 498,8 млн. грн. у 2022 році. В 2023 році відбулося їх збільшення на 27,3 млн. грн. (5,5 %) з 498,8 млн. грн. у 2022 році до 526,1 млн. грн. у 2023 році. (табл. 2.9).

Валові страхові виплати з добровільного страхування гарантій відбувалися впродовж 2022 року в розмірі 200 тис. грн. (табл. 2.9). Спостерігаємо тенденцію коли частка валових страхових премій зі страхування гарантій поступово зростає з 1 % у 2020 році до 2 % у 2023 році (рис. 2.7) при цьому виплати здійснюються тільки в 2022 році (табл. 2.9).

Дослідження фінансових результатів діяльності банків і страховиків в Україні впродовж 2020-2023 років показало високу прибутковість банківської діяльності, отже банки отримали прибуток кожного року (табл. 2.10).

При цьому розмір прибутку банків виріс на 42 млрд. грн. (128 %) з 39,7 млрд. грн. у 2020 році до 82,6 млрд. грн. у 2023 році.

Тільки в 2022 році розмір прибутку просів на 55 млрд. грн. (71 %) з 77 млрд. грн. у 2021 році до 21,9 млрд. грн. у 2022 році.

Це було спричинено повномасштабною війною на території України, проте банка система витримала виклики спричинені війною і швидко адаптувалася до сучасних реалій.

Таблиця 2.10

Фінансовий результат банків і страховиків України

Прибуток	Обсяг, млн. грн.				Відхилення, +/-			
	2020р	2021р	2022р	2023р	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2020р.
Банки	39727	77376	21921	82680	37 649	-55 455	60 759	42 953
Страховики	2357	1537	2457	2439	-820	920	-18	82

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [24; 3].

Фінансовий результат діяльності страховиків в Україні впродовж 2020-2023 років показало прибутковість страхової діяльності, отже страховики отримували прибуток кожного року (табл. 2.10).

При цьому розмір прибутку страховиків впродовж 2020-2023 років виріс на 82 млн. грн. (3,4 %) з 2,3 млрд. грн. у 2020 році до 2,4 млрд. грн. у 2023 році. Зменшення прибутку страховиків відбулося у 2021 році на 820 млн. грн. і у 2023

році на 18 млн. грн. за результатами діяльності 2022 року страховики отримали прибуток на 920 млн. грн. (60 %) більший ніж у попередньому 2021 році.

При детальному вивченні рентабельності активів банків і страховиків [24; 3] було виявлено середній розмір рентабельності активів, як банків так і страхових, в межах 3 %. Таким чином, отримання більшого розміру прибутку банками ніж страховиками спричинений більшим розміром їх активів, а не як наслідок ефективного управління активами.

Також, на нашу думку, на розмір чистого прибутку впливає податкова політика, в Україні банки і страховики оподатковують свій прибуток і дохід по різному.

Страховики на відміну від банків сплачують податок з доходу за ставкою 3 % для тих які здійснюють ризикове страхування і потім податок з прибутку за ставкою 18 % [22].

Банки сплачують податок на прибуток до 01 січня 2024 року за ставкою 18 %, з 1 січня 2024 року за ставкою 25 %.

Дослідження розмірів зобов'язань банків і страховиків за 2020-2023 роки виявило, що банки збільшили свої зобов'язання на 2000 млрд. грн. (300 %) з 648 млрд. грн. у 2020 році до 1648 млрд. грн. у 2023 році. Приріст зобов'язань банків відбулося поступово щороку (табл. 2.11).

Страховики збільшили свої зобов'язання на 1 млрд. грн. (20 %) з 5,8 млрд. грн. у 2020 році до 7 млрд. грн. у 2023 році. Приріст зобов'язань страховиків відбувалося щороку крім 2021 року, коли відбулося зменшення на 195 млн. грн. (3 %) з 5844 млн. грн. у 2020 році до 5649 млн. грн. у 20221 році (табл. 2.11).

Спостерігаємо одночасно приріст зобов'язань, як у банків так і у страховиків в період 2020-2023 роки. Натомість розмір власного капіталу наростили тільки банки за 2020-2023 роки на 86 млрд. грн. (41 %) з 209 млрд. грн. у 2020 році до 295,7 млрд. грн. у 2023 році. Страховики за 2020-2023 роки зменшили розмір власного капіталу на 3,9 млрд. грн. (16 %) з 24 млрд. грн. у 2020 році до 20,7 млрд. грн. у 2023 році. Спостерігаємо тенденцію перевищення розміру власного капіталу банків в 10 разів ніж обсяг власного капіталу

страховиків (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Капітал банків і страховиків України

Капітал	Обсяг, млн. грн.				Відхилення, +/-			
	2020р	2021р	2022р	2023р	2021р. до 2020р.	2022р. до 2021р.	2023р. до 2022р.	2023р. до 2020р.
Зобов'язання								
Банки	648020	1797718	2135838	2648628	1149698	338120	512790	2000608
Страховики	5844	5649	6894	7039	-195	1245	145	1195
Власний капітал								
Банки	209460	255514	215840	295685	46054	-39674	79845	86225
Страховики	24664	22222	22795	20745	-2442	573	-2050	-3919

Джерело: складено і розраховано автором з використанням [24; 3].

Розмір власного капіталу банків зростав впродовж 2021 року на 46 млрд. грн. (22 %) з 209 млрд. грн. у 2020 році до 255 млрд. грн. у 2021 році і впродовж 2023 року на 79,8 млрд. грн. (36,9 %) з 215,8 млрд. грн. у 2022 році до 295,7 млрд. грн. у 2023 році. Натомість розмір власного капіталу страховиків зменшувався впродовж 2021 року на 2 млрд. грн. (8 %) з 24,6 млрд. грн. у 2020 році до 22 млрд. грн. у 2021 році і впродовж 2023 року на 2 млрд. грн. (8,7 %) з 22,8 млрд. грн. у 2022 році до 20,7 млрд. грн. у 2023 році (табл. 2.11).

Зменшення розміру власного капіталу банків відбулося впродовж 2022 року на 39,6 млрд. грн. (15,5 %) з 255,5 млрд. грн. у 2021 році до 215,8 млрд. грн. у 2022 році. Натомість впродовж 2022 року розмір власного капіталу страховиків зріс на 573 млн. грн. (2,6 %) з 22,2 млрд. грн. у 2021 році до 22,7 млрд. грн. у 2022 році.

На нашу думку, страховики потребують капіталізації своїх активів, проте відомо, що вони формують спеціальні страхові резерви з яких здійснюють відшкодування, тому до капіталізації страховиків і банків необхідно підходити по різному.

Проведене нами дослідження виділило активних п'ять форм реалізації інтеграції діяльності банків і страховиків на ринку фінансових послуг України:

- передача банками своїх операційних, фінансових, інвестиційних ризиків страховикам шляхом укладання договорів страхування з різними страховиками зі страхування фінансових ризиків, зі страхування майна, зі страхування відповідальності, з пенсійного страхування, з медичного страхування;

- управління страховиками своїми операційними, інвестиційними ризиками шляхом відкриття різних депозитних рахунків у вітчизняних і закордонних банках;

- реалізації банками низки страхових продуктів через свої канали продажу банківських продуктів (відділення банку, мобільний додаток, хмарний сервіс банку) на умовах страхового посередника – страхового агента;

- управління страховиками своїм капіталом шляхом отримання різних кредитних ресурсів у вітчизняних і закордонних банках;

- управління страховиками своїм капіталом шляхом отримання від банків посередницьких послуг з купівлі державних цінних паперів на фондовому ринку.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми розвитку інтеграції банків і страховиків в Україні та шляхи їх вирішення

Інтенсивний розвиток сучасних фінансових технологій призвів до того, що потенційним споживачам пропонується фінансовий продукт який поєднує в собі банківську, кредитну, страхову і інвестиційну послуги.

Сучасний ринок фінансових послуг ієрархічно складний тому що відбулася інтеграція банківської, страхової й інвестиційної діяльності. Сьогодні споживач фінансової послуги отримує повний пакет послуг замість одного виду фінансової послуги, як це було раніше. При цьому отриманий пакет фінансових послуг дозволяє обирати необхідні види послуг з врахуванням індивідуальних потреб клієнта [7, с. 218-219].

Запровадження і використання комплексних фінансових послуг вимагало швидкої адаптації фінансового ринку України, що спричинило появу нових викликів, які виникають у процесі інтеграції банків і страховиків. Хоча українські науковці стверджують, що «чим сильнішими є зв'язки між страховими компаніями та банками, тим більше переваг досягається ними внаслідок такої взаємодії» [5, с. 133].

Для кращого розуміння переваг і недоліків сформуємо таблицю SWOT-аналізу інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків (табл. 3.1).

Результати SWOT-аналізу (табл. 3.1) окреслили основні переваги, недоліки, можливості й загрози інтеграції банків і страховиків в Україні. В цілому співпраця банків зі страховиками приносить вигоди обом учасникам

процесу інтеграції, навіть не зважаючи на значну її собівартість.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків

Банк	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
	- погашення кредиту у разі знищення застави (майна); - відшкодування збитків у разі пошкодження майна банку; - доступ до нової депозитної бази; - розширення переліку наданих послуг; - додаткова рентабельність інвестицій	- велике навантаження на споживача комплексної фінансової послуги; - висока вартість послуги; - збільшення витрат банку; - довгострокове інвестування; - зменшення ліквідності інвестицій; - проведення акредитації страховика; - необхідність зміни інформаційних систем банку
	<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
	- задоволення всіх потреб споживача; - формування іміджу банку; - долучення банку до фінансової групи; - оптимізація управління ризиками банку	- репутаційний ризик; - залежність рентабельності банку від діяльності страховика; - не розуміння працівників банку особливостей нової послуги; - інвестиційний ризик
Страховик	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
	- доступ до нових каналів продажу наданих послуг; - співпраця з фінансовим потужним партнером; - розширення переліку наданих послуг; - доступ до нової бази даних	- висока вартість послуги; - збільшення витрат страховика; - розміщення коштів на депозитних рахунках банку; - залежність від кредитної діяльності банку; - необхідність проходження акредитації за вимогами банку
	<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
	- отримання лояльного клієнта; - доступ до фінансової підтримки; - отримання значного сегменту ринку; - формування іміджу страховика; - покращення інформаційних систем бізнес процесів	- вплив банку на страхову, інвестиційну діяльність; - велика залежність страхової діяльності від кредитної, депозитної діяльності банку; - відмова у акредитації банком

Джерело: складено автором з використанням [5, с. 136; 36].

Проведений аналіз інтеграційних процесів банків і страховиків на ринку фінансових послуг в другому розділі кваліфікаційної роботи показав, що

впродовж 2019-2023 років страховики активно інвестували свої активи у банківські депозити та купівлю державних цінних паперів за допомогою посередницької діяльності банків (табл. 2.7).

На думку О. М. Кальченко і А. В. Лисиця, тривалий час страхова діяльність багатьох псевдо страховиків трималася на тісній співпраці з банками, і тому відсотки по депозитних вкладах можна розглядати, як обернено пропорційну оплату банками за співпрацю страховикам. [5, с. 136]. Також депозитні вклади були і залишаються захищеним і стабільним джерелом пасивного доходу

Проте через вплив війни на економіку і зменшення розмірів відсотків по депозитних вкладах страховики інвестували частину активів у надійнішу і прибуткову альтернативу – державні цінні папери (табл. 2.7). Хоча на нашу думку, враховуючи сучасні політичні і економічні ризики українським страховикам необхідно розвиватися у бік альтернативних надійніших напрямів інвестування.

Сьогодні сучасний стан розвитку ринку банківської послуги і економіки загалом, сформований таким чином, що банки отримують значну частину фінансових прибутків від торгівельної діяльності, тобто купівлі державних цінних паперів для страховиків на ринку цінних паперів. Водночас страховики отримують значну частину фінансових прибутків від розміщення страхових резервів на банківських депозитних рахунках і відсотках (дивідендах) по державних цінних паперах.

На розвиток інтеграційних процесів між банками і страховиками в Україні в сучасних умовах мають великий вплив різні зовнішні аспекти:

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності банків і страховиків, яке постійно змінюється, що призводить до постійних трансформаційних змін в діяльності банків і страховиків. Це вимагає великих зусиль зі сторони страховиків і банків до вчасного реагування на зміни і адаптації своєї діяльності, що значно ускладнює інтеграцію процесів, адже тоді необхідно відслідковувати зміни у своїй діяльності і діяльності партнера.

Для покращення ситуації і спрощення діяльності банків і страховиків

необхідно як найшвидше привести у відповідність українське законодавство до європейського з врахуванням національних інтересів.

2. Особливості кон'юнктури ринків банківської і страхової послуги. Велика ступінь залежності ефективності страховиків від діяльності банків. Невідповідність капіталізації банків і страховиків, а також розмірів страхових послуг з банківськими операціями. Необхідність проходження акредитації страховика за вимогами банку. Фінансова нестабільність страховиків.

Для покращення ситуації необхідно якнайшвидше провести капіталізацію страховиків, вилючення з ринку страхування фінансово нестійких компаній.

3. Інформаційно-технологічне програмне забезпечення банків потребує додаткового удосконалення для продажу страхових продуктів, що значно збільшує витрати і ускладнює його обслуговування. Необхідність приведення автоматизації бізнес-процесів страховиків у відповідність до банківських систем, що також значно збільшує витрати і ускладнює подальше його обслуговування.

Для покращення ситуації необхідно інвестувати в сучасні технології.

4. Недостатня прозорість процедури акредитації страховиків банками. Відсутність на сайтах банків процедури і методики за якою відбувається відбір страховиків для співпраці.

Для покращення ситуації необхідно зобов'язати банки розмістити на своїх сайтах методики за якими проводиться акредитація страховиків.

Для вирішення окреслених нами 4 основних проблем, які виникли внаслідок відсутності чіткого регулювання на ринку, необхідно втручання НБУ шляхом приписання правил однакових для всіх і приведення законодавства у відповідність до європейського.

На розвиток інтеграційних процесів між банками і страховиками в Україні в сучасних умовах мають великий вплив різні внутрішні аспекти:

1. Виникнення конфлікту інтересів між банком і страховиком. При реалізації страхового продукту співробітники банку пропонують своїм клієнтам ті страхові послуги, які принесуть більшу винагороду [40].

Для покращення ситуації необхідно активізувати диджиталізацію продажу

страхових продуктів, таким чином споживач за допомогою мобільних додатків, сайтів самостійно обирає необхідний страховий продукт, що зменшує вплив людського фактору.

2. Специфічність і складність страхового продукту для працівників банку [40; 41]. Співробітники банків не маючи належних навичок для розуміння особливостей і відмінностей між страховими послугами пропонує клієнту послугу яка не задовольняє всі його індивідуальні потреби, що призводить до незадоволення споживача, втрати репутації банку і підрив довіри у страховика-партнера.

Для покращення ситуації необхідно слідкувати за якістю персоналу банку, активізувати диджиталізацію процесів продажу, розробки допоміжного матеріалу для кращого розуміння страхових продуктів, підвищувати фінансову грамотність населення.

3. Використання схеми оформлення договорів з псевдострахування. Це коли підписується договір страхування, за яким ймовірність настання страхового випадку є низькою або заздалегідь відомо, що він не відбудеться, з метою отримання коштів.

Для покращення ситуації необхідно привести законодавство у відповідність до європейського і посилити відповідальність за економічні злочини.

4. Використання страхування для зменшення податкового тягаря підприємствами, банками, фінансовими групами[14, с. 157].

5. Використання перестрахування для зменшення податкового тягаря фінансовими компаніями, власниками фінансових груп тощо [14, с. 158].

Для покращення ситуації необхідно запровадити на ринку фінансових послуг великі репутаційні ризики для страховиків, банків інших фінансових компаній, які залучають тіньові схеми у своїх діяльності.

Страховикам і банкам детально моторити діяльність один одного перед укладанням договору про співпрацю.

6. Можливість страховиками розробляти й пропонувати страхові продукти,

які відповідають характеристикам цільових клієнтів банківської установи, надаючи таким чином широкий спектр продуктів. Наприклад, ощадні страхові продукти, які можуть бути альтернативою строковим депозитам, що пропонуються банками, або ризикові продукти, які можуть розглядатися як доповнення до пропозиції банку (наприклад, страхування на випадок смерті, пов'язаної з іпотечними кредитами) [41].

Для покращення ситуації необхідно страховикам необхідно разом з банками розробляти комплексні змішанні фінансові продукти, які поднювали би банківську, страхову інвестиційну послугу.

Таким чином, для успішної подальшої інтеграції банків і страховиків необхідно розширювати перелік комплексних фінансових послуг, які би були доступними й легкими для сприйняття споживачами.

Це можливо за допомогою впровадження інноваційних цифрових рішень, таких як онлайн-платформи для продажу страхових послуг, додавання страхових продуктів у мобільний додаток банку, надання консультацій споживачам у режимі реального часу за допомогою використання штучного інтелекту.

Розвиток комплексної фінансової послуги за допомогою сучасних інноваційних цифрових технологій доцільно розглядати як джерело нових можливостей для підвищення конкурентоспроможності як банку так і страховика на ринку відповідних фінансових послуг, а також задоволення сучасних індивідуальних потреб клієнтів [13, с. 370].

Орієнтація на клієнтів, які надають перевагу інтерактивному підходу до отримання інформації, відкриває великі можливості для банків і страховиків до залучення нових вмотивованих споживачів. До переваг застосування інтерактивного підходу можна віднести:

- розширення клієнтської бази, як для страховиків так і для банків;
- зменшення витрат на введення банківської і страхової діяльності;
- створення комплексного продукту на ринку фінансових послуг;
- створення спільної онлайн-платформи для продажу страхових послуг через банки і навпаки продажу банківських послуг через страховиків [17].

7. Використання бізнес-ігор у фінансових мобільних додатках для навчання і залучення потенційних споживачів банками й страховиками. До переваг застосування бізнес-ігор у фінансових мобільних додатках можна віднести:

- додаткова можливість для маркетингових досліджень щодо вивчення потреб клієнтів;
- можливість віртуально протестувати страхову чи банківську послуги (наприклад, симуляція страхових випадків, формування інвестиційного портфелю в банку, тощо);
- можливість застосовувати диференційну систему бонусів, персональні знижки, додатково мотивує користувачів продовжувати співпрацювати з банком або страховиком.

Реалізація бізнес-ігор у фінансових мобільних додатках, незважаючи на очевидні переваги для банків, страховиків і споживачів, ускладняється через низьку фінансову грамотність населення України.

Не менш важливим є підвищення рівня фінансової грамотності населення, що сприятиме кращому розумінню переваг комплексних фінансових продуктів і стимулює попит на них. Для цього банки та страховики можуть організовувати освітні кампанії, проводити вебінари, тренінги та інформаційні сесії, спрямовані на інформування споживачів про доступні послуги та їхню допомогу.

Залишається не вирішеним питання щодо відповідності чинного законодавства України європейським нормам і стандартам в контексті співробітництва банків і страховиків у вигляді фінансових груп.

Недостатній рівень розвитку ІТ-технологій в порівнянні з розвиненими країнами значно уповільнює розвиток процесів інтеграції між банками і страховиками.

Обґрунтовані шляхи вирішення окреслених проблем дозволить активно розвивати інтеграційні процеси на ринку фінансових послуг в Україні, що надасть фінансової стабільності як банкам так і страховикам.

3.2. Рекомендації щодо визначення ефективності співпраці для банку

Сьогодні необхідність у взаємодії банків зі страховиками визначається об'єктивним характером ризиків банківської діяльності в сучасних умовах і навпаки. З метою ефективного управління банками чи страховиками необхідно визначати ефективність прийнятих рішень про співпрацю між банками і страховиками. Тому пропонуємо при визначенні ефективності співпраці розрахувати інтегральний показник ефективності інтеграції окремо для банку:

$$K = \frac{\sum_{n=1}^N B(k)_n}{N \cdot \max B(k)} 100 \quad (3.1)$$

де, K – інтегральний показник ефективності інтеграції для банку;

N – кількість коефіцієнтів;

$\max B(k)$ – максимальне значення балу за коефіцієнт;

$B(k)_n$ – присвоєний бал n коефіцієнту.

Пропонуємо присвоїти максимальний бал за кожний коефіцієнт 5 балів. Таким чином будемо оцінювати кожен коефіцієнт за чотирьох бальною системою від 1 до 5.

$$B(k)_n = \begin{cases} 1, & \Delta k_n \in (< 0; 0,20); \\ 2, & \Delta k_n \in [0,20; 0,40); \\ 3, & \Delta k_n \in [0,40; 0,60); \\ 4, & \Delta k_n \in [0,60; 0,80]; \\ 5, & \Delta k_n \in [0,80; > 1). \end{cases} \quad (3.2)$$

де, $B(k)_n$ – присвоєний бал n коефіцієнту;

Δk_n – відхилення n коефіцієнту.

Для обчислення відхилення по кожному коефіцієнту використовуємо формулу:

$$\Delta k_n = (k_n - \bar{k}_n) / \bar{k}_n \quad (3.3)$$

де, Δk_n – відхилення n коефіцієнту;

k_n – значення n коефіцієнту після укладання угоди про співпрацю банку і

страховика:

$\bar{k}_n$ - середнє арифметичне n значення коефіцієнта до укладання угоди про співпрацю.

$$\bar{k}_n = \frac{\sum_{m=1}^M k_{nm}}{M} \quad (3.4)$$

де, $\bar{k}$ - середнє арифметичне значення коефіцієнта до укладання угоди про співпрацю;

M – кількість періодів до укладання угоди про співпрацю;

k_{nm} – значення n коефіцієнту в m період до укладання угоди про співпрацю банку зі страховиком:

О. В. Гребенікова, М. С. Татар і М. І. Коваль запропонували для визначення ефективності співпраці між страховиком і банком для банку проаналізувати такі показники:

- рентабельність активів банку;
- рентабельність власного капіталу банку;
- мультиплікатор капіталу банку;
- коефіцієнт достатності власного капіталу банку;
- коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів банку;
- показник фінансового важеля банку [1; с. 296].

Тому, пропонуємо складовими нашого інтегрального показника ефективності співпраці банку зі страховиком вище переховані коефіцієнти.

Скорегуємо формулу запропонованого коефіцієнту ефективності інтеграції для банку на кількість обраних показників і розмір максимального балу для присвоєння відповідно до відхилення по кожному показнику:

$$K = \frac{\sum_{n=1}^N B(k)_n}{6 \cdot 5} = \frac{\sum_{n=1}^N B(k)_n}{30} \quad (3.5)$$

Для зручності й доступності розуміння отриманих результатів переводимо значення інтегрального показника ефективності інтеграції банку у його лінгвістичне значення:

$$K = \begin{cases} \text{низька ефективність співпраці, } k \in [0; 0,25); \\ \text{достатня ефективність співпраці, } k \in [0,25; 0,50); \\ \text{оптимальна ефективність співпраці, } k \in [0,50; 0,75); \\ \text{висока ефективність співпраці, } k \in [0,75; 1]. \end{cases} \quad (3.6)$$

Для коректності розрахунків пропонуємо розрахувати обрані показники для всієї банківської системи, щоб визначити середнє значення (табл. 3.2) та розрахуємо запропоновані коефіцієнти для АТ КБ «ПриватБанк».

При оцінці основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у другому розділі кваліфікаційної роботи було з'ясовано про активну співпрацю банку з різними страховиками в своїх діяльності.

Таблиця 3.2

Коефіцієнти ефективності інтеграції для банку

Коефіцієнт	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	$\bar{k}$
Всі банки					
рентабельність активів банків	0,02	0,04	0,01	0,03	0,03
рентабельність власного капіталу банків	0,19	0,30	0,10	0,28	0,22
мультиплікатор капіталу банків	8,70	8,03	10,91	9,95	9,40
коефіцієнт достатності власного капіталу банків	0,11	0,12	0,09	0,10	0,11
коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів банків	0,36	0,88	0,91	0,90	0,76
показник фінансового важеля банків	3,09	7,04	9,90	8,96	7,25
АТ КБ «ПриватБанк»					
рентабельність активів банку	0,06	0,09	0,06	0,06	0,07
рентабельність власного капіталу банку	0,46	0,53	0,52	0,45	0,49
мультиплікатор капіталу банку	7,21	6,00	9,35	8,01	7,64
коефіцієнт достатності власного капіталу банку	0,14	0,17	0,11	0,12	0,13
коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів банку	0,86	0,83	0,89	0,88	0,87
показник фінансового важеля банку	6,21	5,00	8,35	7,01	6,64

Примітка: $\bar{k}$ – середнє арифметичне значення коефіцієнта

Джерело: розраховане автором

Для повної апробації запропонованого інтегрального показника ми не маємо даних, про те можемо допустити, що умовний банк має за 2020-2023 роки значення обраних показників у розмірі значень цих показників розрахованих для всіх банків, які функціонують на ринку України. В 2024 році умовний банк підписав угоду про співпрацю зі страховими компаніями, візьмемо значення показників за 2024 рік у розмірі середнього значення ПриватБанку, тому що нам відомо про активну співпрацю банку зі страховиками у різних сферах. Таким чином, отримали масив даних для умовного банку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розраховані показники для умовного банку

Коефіцієнт	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	$\bar{k}$	2024р.	Δk_n
рентабельність активів банку	0,02	0,04	0,01	0,03	0,03	0,07	1,33
рентабельність власного капіталу банку	0,19	0,30	0,10	0,28	0,22	0,49	1,23
мультиплікатор капіталу банку	8,70	8,03	10,91	9,95	9,40	7,64	-0,19
коефіцієнт достатності власного капіталу банку	0,11	0,12	0,09	0,10	0,11	0,13	0,18
коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів банку	0,36	0,88	0,91	0,90	0,76	0,87	0,14
показник фінансового важеля банку	3,09	7,04	9,90	8,96	7,25	6,64	-0,08

Джерело: складено автором

Проведені розрахунки показали нам відхилення значень кожного показника умовного банку після укладання угоди про співпрацю. Як видно одні показники збільшилися інші зменшилися. Далі проведемо присвоєння балів по кожному показнику за допомогою табл. 3.4

Таблиця 3.4

Призначення балів за кожним коефіцієнтом для умовного банку

<i>Коефіцієнт</i>	<i>Бал</i>	<i>Діапазон</i>	<i>Значення</i>	<i>Присвоєний бал</i>
<i>рентабельність активів банків</i>	1	(< 0; 0,2)		5
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)	1,33	
<i>рентабельність власного капіталу банку</i>	1	(< 0; 0,2)		5
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)	1,23	
<i>мультиплікатор капіталу банку</i>	1	(< 0; 0,2)	-0,19	1
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)		
<i>достатності власного капіталу банку</i>	1	(< 0; 0,2)	0,18	1
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)		
<i>активності залучення позичених і залучених коштів банку</i>	1	(< 0; 0,2)	0,14	1
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)		
<i>фінансовий важіль банку</i>	1	(< 0; 0,2)	0,08	1
	2	[0,2; 0,2)		
	3	[0,4; 0,6)		
	4	[0,6; 0,8)		
	5	[0,8; >1)		
Разом присвоєно балів				14

Джерело: складено автором

Таким чином, за відхилення значень двох коефіцієнтів було присвоєно по 5 балів й за відхилення значень чотирьох коефіцієнтів було присвоєно по 1 балу. Загальна сума присвоєних балів склала 14 балів для умовного банку в 2024 році після укладання угоди про співпрацю зі страховиком.

Використовуючи формулу 3.5 розрахуємо значення інтегрального показника ефективності інтеграції для банку:

$$K = \frac{\sum_{n=1}^N B(k)_n}{30} = \frac{14}{30} = 0,46.$$

Для зручності і доступності його розуміння переведемо розрахований показник ефективності співпраці банків зі страховиками для банку в лінгвістичне його значення за допомогою формули 3.6.:

K = достатня ефективна співпраця.

Таким чином отримали лінгвістичне значення розрахованого показника свідчить про достатню ефективність для банків у співпраці зі страховиками.

Запропонований інтегральний показник ефективності інтеграції для банку має переваги:

- для його розрахунку можна використовувати загально доступну фінансову звітність банків розміщену на сайтах банків і сайті НБУ;
- формування структури інтегрального показника є гнучким процесом, що дозволяє його корегувати з врахуванням різних зовнішніх і внутрішніх факторів;
- застосування лінгвістичної характеристики інтегральної показника надає йому переваги при застосуванні його невідготовленими споживачами.

Таким чином, проведений розрахунок інтегрального показника підтвердив припущення про наявність високого рівня ефективності інтеграційних процесів для банківської діяльності.

ВИСНОВКИ

Інтеграційні процеси діяльності на ринках банківських і страхових послуг під впливом глобалізації економіки та запровадження цифровізації є важливою темою, яка змінює характер сучасних фінансових послуг. На сучасному ринку фінансових послуг все більш інтенсивною стає співпраця банків і страховиків, що в свою чергу спричиняє появу нових підходів до інтеграційних процесів у діяльності банків і страховиків.

У роботі запропоновано інтеграцію процесів діяльності банків і страховиків визначати, «як розширення й удосконалення взаємозв'язків між ринками банківської і страхової послуги України й країн світу з метою задоволення інтересів всіх учасників ринків», що дозволило врахувати особливості функціонування цих процесів відповідно чинного українського законодавства.

Систематизовані три підходи до класифікації інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків:

- перший підхід поділяє інтеграційні процеси у діяльності банків і страховиків за формами функціонування або моделями їх створення;
- другий підхід поділяє інтеграційні процеси у діяльності банків і страховиків за їх характеристиками (принципами, ознаками, функціями);
- третій підхід поділяє інтеграційні процеси у діяльності банків і страховиків на види за рівнем їх інтеграції.

Систематизовані підходи до класифікації банківсько-страхової інтеграції (за формами, за ознаками, за видами) сприяють розумінню форм і видів її реалізації на практиці.

Проведена оцінка діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки, яка показала, що банк є універсальним, який фокусує свою діяльність на роздрібному сегменті ринку й активно реалізовує свої послуги для малого та

середнього бізнесу, а також працює в корпоративному секторі.

Значне скорочення підрозділів банку впродовж 2022-2023 років внаслідок повномасштабної війни на території країн і тимчасової окупації частини території країни, внаслідок оптимізації витрат банком і запровадження активної диджиталізації банківських послуг.

АТ КБ «ПриватБанк» займає першу позицію за 6 із 8 рейтингів згідно «Forinsurer» і входить в ТОП 5 банків України.

Найбільшу частку в структурі активів АТ КБ «ПриватБанк» впродовж 2019-2023 років займають інвестиції в цінні папери і нерухомість. Найбільшу частку (93-97%) в структурі зобов'язань банку впродовж 2019-2023 років займають кошти клієнтів.

АТ КБ «ПриватБанк» активно співпрацює з 21 страховиком стосовно різних видів страхування банківських ризиків, а також відповідно до укладених договорів про агентські послуги зі страховиками здійснює реалізацію основних 14 страхових продуктів.

АТ КБ «ПриватБанк» активно долучається до диджиталізації банківських і страхових послуг через запровадження мобільного додатку Приват24 і хмарного середовища Приват24, де можна укласти договори страхування й у разі необхідності подати заяву про настання страхового випадку.

В другому розділі роботи проведений аналіз інтеграційних процесів банків і страховиків на ринку фінансових послуг 2019-2023 роках показав, що страховики активно інвестували свої активи у банківські депозити та купівлю державних цінних паперів за допомогою посередницької діяльності банків.

А також виділило активних п'ять форм реалізації інтеграції банків і страховиків в Україні:

- передача банками своїх операційних, фінансових, інвестиційних ризиків страховикам шляхом укладання договорів страхування з різними страховиками зі страхування фінансових ризиків, зі страхування майна, зі страхування відповідальності, з пенсійного страхування, з медичного страхування;
- управління страховиками своїми операційними, інвестиційними

ризиками шляхом відкриття різних депозитних рахунків у вітчизняних і закордонних банках;

- реалізації банками низки страхових продуктів через свої канали продажу банківських продуктів (відділення банку, мобільний додаток, хмарний сервіс банку) на умовах страхового посередника – страхового агента;

- управління страховиками своїм капіталом шляхом отримання різних кредитних ресурсів у вітчизняних і закордонних банках;

- управління страховиками своїм капіталом шляхом отримання від банків посередницьких послуг з купівлі державних цінних паперів на фондовому ринку.

Проведено SWOT-аналіз інтеграційних процесів діяльності банків і страховиків в Україні, який окреслив основні переваги, недоліки, можливості й загрози інтеграції банків і страховиків в Україні. В цілому співпраця банків зі страховиками приносить вигоди обом учасникам процесу інтеграції, навіть не зважаючи на значну її собівартість на початку.

Обґрунтовані зовнішні і внутрішні аспекти, які впливають на розвиток інтеграційних процесів між банками і страховиками в Україні в сучасних умовах, які вимагають:

- урегулювання нормативно-правового забезпечення діяльності банків і страховиків, яке постійно змінюється, що призводить до постійних трансформаційних змін в діяльності банків і страховиків;

- зменшення великого рівня залежності ефективності страхування від діяльності банків шляхом запровадження нових каналів збуту;

- приведення автоматизації бізнес-процесів страховиків у відповідність до банківських систем;

- забезпечення прозорості процедури акредитації страховиків банками;

- запровадження на ринку фінансових послуг великих репутаційних ризиків для страховиків, банків інших фінансових компаній, які залучають тіньові схеми у своїх діяльності;

- запровадження комплексного змішаного фінансового продукту, який поднює банківську, страхову й інвестиційну послугу;

- використання бізнес-ігор у фінансових мобільних додатках для навчання і залучення потенційних споживачів банками й страховиками;

- підвищення рівня фінансової грамотності населення, що сприятиме кращому розумінню переваг комплексних фінансових продуктів і стимулює попит на них.

Рекомендовано використання інтегрального показника ефективності інтеграції для банку з метою ефективного управління співпраці між банками і страховиками.

В роботі проведено розрахунок інтегрального показника, який підтвердив припущення про наявність високого рівня ефективності інтеграційних процесів для банківської діяльності.

Запропонований інтегральний показник ефективності інтеграції для банку має переваги:

- для його розрахунку можна використовувати загально доступну фінансову звітність банків розміщену на сайтах банків і сайті НБУ;

- формування структури інтегрального показника є гнучким процесом, що дозволяє його корегувати з врахуванням різних зовнішніх і внутрішніх факторів;

- застосування лінгвістичної характеристики інтегральної показника надає йому переваги при застосуванні його непередготовленими споживачами.

Обґрунтовані в роботі пропозиції дозволять активно розвивати інтеграційні процеси на ринку фінансових послуг в Україні, що надасть фінансової стабільності як банкам так і страховикам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гребенікова О. В., Татар М. С., Коваль М. І. Конфігурації взаємодії банків і страхових компаній для забезпечення їх сталого розвитку в умовах глобальних викликів. *Проблеми економіки*. № 4 (46), 2020. С. 294-304. URL : https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-294_304.pdf (дата звернення: 01.12.2024).
2. Дзедзик І. Б. Причини та проблеми виникнення банкострахування (bankassurance) в Україні. *Регіональна економіка*. 2013. № 3. С. 154-160. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2013_3_17 (дата звернення: 01.12.2024).
3. Доходи і витрати банків України. НБУ. URL : [Inc Exp Banks 2024-12-01.xlsx](#) (дата звернення: 01.12.2024).
4. Іващук Н. Л., Іващук О. В. Причини утворення та форми банківсько-страхових груп. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління*. 2008. № 611 С. 64-71. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/460> (дата звернення: 01.12.2024).
5. Кальченко О. М., Лисиця А. В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні. № 1 (13), 2018. С. 131-139. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. URI : <http://ir.stu.cn.ua/123456789/17904> (дата звернення: 01.12.2024).
6. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Консолідація банківського та страхового бізнесу: теоретико-методологічні домінанти та тенденції розвитку: монографія. Івано- Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019. 183 с.
7. Клапкін Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с. URI : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38485/1/Klapkiv.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).

8. Кнейслер О. В. Інтеграція банків і страхових компаній в умовах глобалізації. *Наука молода*. № 21. 2014. С. 168-162.
9. Козьменко С., Багмет К. Теоретичне підґрунтя банківсько-страхової інтеграції. *Вісник НБУ*, лютий 2012. С. 22-27. URI : https://www.researchgate.net/publication/306358429_Teoreticne_pidgrunta_bankivs_ko-strahovoi_integracii (дата звернення: 01.12.2024).
10. Корпоративне управління. АТ КБ «ПриватБанк» : веб сайт. URL : <https://privatbank.ua/about/management/corp> (дата звернення: 01.12.2024).
11. Кучеренко В. В., Данкевич Р., Тринчук В. В. Форми інтеграції банківського і страхового капіталу : монографія. Львів : вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. 284 с.
12. Малахова О. Організаційні основи співпраці комерційних банків та страхових компаній. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. Вип. 18. 2013. С. 92-105.
13. Мельник Т.А., Коцюрба О.Ю., Михайленко А.Г. Менеджмент банківського страхування в умовах євроінтеграції ринку страхових послуг в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна*. Вип. 39. 2023. С. 382-389. URL : <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1038> (дата звернення: 01.12.2024).
14. Методичні рекомендації до виконання та захисту кваліфікаційних робіт за другим (магістерським) рівнем вищої освіти : для здобув. ВО ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / [уклад.: В. В. Сибірцев, Т. А. Мельник, В. М. Попов, Л. М. Задорожня] ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 44 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12362> (дата звернення: 01.12.2024).
15. Огляд небанківського фінансового сектору. *НБУ*. 13 с. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2024-03.pdf?v=11 (дата звернення: 01.12.2024).

16. Основні показники діяльності банків України. *НБУ* : веб-сайт. URL : [Indicators_Banks_2024-11-01.xlsx](#) (дата звернення: 01.12.2024).
17. Охрименко І. Б., Шуляк Д. А. Інновації Open-Banking у розвитку банкострахування. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 11(17). с. 193-208.
18. Панченко О. І., Маслюк О. Ю., Гориленко А. С. Банківські ризики як об'єкт страхування в сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. № 4(24), 2021. С. 146-154. URL : [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4\(24\)-146-154](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4(24)-146-154) (дата звернення: 01.12.2024).
19. Пенкаль Н. А. Ризик-менеджмент взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку України : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Тернопіль, 2017. 283 с.
20. Перелік акредитованих страховиків. *АТ КБ «ПриватБанк»* : веб сайт. URL : https://static.privatbank.ua/files/Insurance%20accreditation%20short.pdf?_gl=1*_w9ceuf*_gcl_au*Mzg1NTIyNzI0LjE3MzQ1MjYxNzcuOTI4MjIzNDU2LjE3MzQ5Njc5ODkuMTczNDk2NzMwMw..*_ga*ODY1MTQxMDI5LjE3MzIzNTc3NTg.*_ga_C7N2L9YQCQ9*MTczNDk2NzI0MS41LjEuMTczNDk2NzQ4MC4xMy4wLjA (дата звернення: 01.12.2024).
21. Перелік страхових компаній, акредитованих в АТ КБ «ПриватБанк», які мають погоджені програми для страхування застав корпоративних клієнтів станом (повний). *АТ КБ «ПриватБанк»* : веб сайт. URL : <https://privatbank.ua/strahovaniye> (дата звернення: 01.12.2024).
22. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Редакція від 01.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#top> (дата звернення: 01.12.2024).
23. Показники діяльності страхових компаній за 2024 рік. *НБУ* : веб-сайт. URL : [Insurance_companies_2024-10-01.xlsx](#) (дата звернення: 01.12.2024).
24. Показники діяльності страхових компаній. *НБУ* : веб-сайт. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.12.2024).

25. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. Редакція від 08.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

26. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Редакція від 08.11.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

27. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : Постановою Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0361500-04#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

28. Рейтинг надійних банків України 2024. *Forinsurer* : веб-сайт. URL : <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 01.12.2024).

29. Рисін М. В. Зарубіжний досвід розвитку співпраці банків і страхових компаній. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. Вип. 1 (99). 2013. С. 253-260.

30. Річний звіт за 2019 рік. АТ КБ «ПриватБанк» : веб-сайт. URL : [Richnij_zvit_za_2019r.pdf](#) (дата звернення: 01.12.2024).

31. Річний звіт за 2020 рік. АТ КБ «ПриватБанк» : веб сайт. URL : [PB_SepUkr_2021.03.15_Zvit_Last_n.pdf](#) (дата звернення: 01.12.2024).

32. Річний звіт за 2021 рік. АТ КБ «ПриватБанк» : веб сайт. URL : [doc2_09092022.pdf](#) (дата звернення: 01.12.2024).

33. Річний звіт за 2022 рік. АТ КБ «ПриватБанк» : веб сайт. URL : [dod1_01052023_2022.pdf](#) (дата звернення: 01.12.2024).

34. Річний звіт за 2023 рік. АТ КБ «ПриватБанк» : веб сайт. URL : [Untitled](#) (дата звернення: 01.12.2024).

35. Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за розміром суб'єкта господарювання та видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 за 2023-2021 роки. НБУ : веб-сайт. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата

звернення: 01.12.2024).

36. Рудевська В.І., Слущкий Б.О. Взаємодія банків та страхових компаній на ринку фінансових послуг : проблеми та перспективи. *Гроші, фінанси і кредит*. Вип. 66. 2022. С. 187-194.

37. Система оцінки ризиків : методичні вказівки з інспектування банків Правління НБУ. Схвалено Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text> (дата звернення: 01.12.2024).

38. Фурман В. М. Комплексне банківське страхування: міжнародна практика та початок за-провадження в Україні. *Економіка: теорія та практика*. № 2, 2014. С. 4-10.

39. Чопляк І. А. Аналіз взаємодії банківського та страхового сегментів на ринку фінансових послуг України. *Економіка і суспільство*. Вип. 9. 2017. С. 1085-1091.

40. Bancassurance: Benefits, Challenges, and FAQs. 2023. URL: <https://margcompusoft.com/m/bancassurance/>

41. The Challenges of Bancassurance Distribution Channel. 2022. URL: <https://360mozambique.com/opinion/the-challenges-of-bancassurance-distribution-channel/>

ДОДАТКИ